

هنر موسیقی در ایران از دیرباز تا اوایل قرن حاضر صرفاً نمودی عملی داشت و خیلی کمتر بر روی کاغذ جاری می‌گشت. این روند با آغاز فعالیت‌های علی تقی زویزی در سال ۱۳۰۲ خورشیدی کم و بیش متوقف شد و موسیقی‌نویسی در کنار موسیقی نوازنی نضیح گرفت. اما سابقهٔ شفاهی هنر موسیقی در ایران آنچنان که باید به کاتب موسیقی میدان نمی‌داد. در این نوشتار سعی خواهیم کرد وضیعت ۱۲ سال انتشار کتابهای موسیقی را از سال ۱۳۷۰ تا ۱۳۸۳ مورد بررسی آماری قرار دهیم.

بررسی کمی

در بازار نشر موسیقی، کتاب‌های بسیار متنوعی راه می‌یابد که از نظر محتوایی گاه هیچ سنخیتی با هم ندارند. برخی کتاب‌ها مستقیماً به خود موسیقی می‌پردازند برخی جوانبی آن را در نظر گرفته‌اند. کتاب‌هایی هم وجود دارند که بیشتر جنبه آموزشی عملی دارند. یعنی از مباحث تئوریک در آنها خبری نیست و صرفاً دفتر مشقی برای یادگیری یک ساز یا آواز بخصوص هستند. به همین دلیل وقتی صحبت از کتاب موسیقی می‌شود با طیف گسترده‌ای از موضوعات روبه‌رو می‌شویم که اگر آنها را از هم تفکیک نکنیم، دچار مغلطه خواهیم شد. آن دسته از کتبی که در این گزارش مورد بررسی قرار گرفته‌اند، دارای تعریف مشخصی هستند.

در اینجا منظور از کتاب موسیقی، کتاب‌هایی است که محتوایشان مباحث تئوریک موسیقی را شامل می‌شود و به‌عبارتی جابری علم و شناخت موسیقی هستند. بنابراین کتاب‌های خاطرات موسیقیدانان، ترجمه اشعار ترانه‌های فلان گروه و زندگی‌نامه افراد مرتبط با موسیقی مدنظر گزارش نیست.

کارنامه نشر

در طول ۱۳ سال گذشته ۲۸ عنوان کتاب موسیقی چاپ یا تجدید چاپ شده‌اند. از این میان ۲۵ درصد مربوط به ترجمه و مابقی تألیف و گردآوری بوده‌ است. این در حالی است که در همین مدت ۵۱۵ عنوان کتاب صرفاً با موضوع موسیقی به چاپ رسیده‌اند که غالب آنها ترجمه ترانه‌های گروه‌های خارجی، نت قطعات تنظیم‌شده برای سازهای مختلف و بخشی مربوط به خاطره‌نویسی‌های گوناگون بوده است.

قطع چاپ

قطع وزیری با ۸۳ عنوان و قطع خشکی و پانلویی هر یک با یک عنوان، بیشترین و کمترین مورد را به خود اختصاص داده‌اند. پس از وزیری، قطع رقعی با ۶۹ عنوان، رحلی ۶۲، بیاضی ۲ و جیبی هم با ۲ عنوان قرار دارند. آمار نشان می‌دهد قطع وزیری بهترین گزینه برای چاپ کتاب موسیقی است.

پدیدآوردگان پراکار

تعداد نویسندگان موسیقی در مقایسه با دیگر حوزه‌ها کمتر است و در بین این گروه آهنگی که تعداد تألیف داشته باشند نیز بسیار کم هستند. به طوری که تعداد چهره‌های شاخص کتب موسیقی به زحمت از تعداد انگشتان یک دست بیشتر می‌شود. در میان پدیدآورندگان کتاب‌های موسیقی، مصطفی کمال پورتراب با ۹ عنوان ترجمه، ویراستاری و تألیف در صدر قرار دارد. هسمن بیشترین تألیف به‌عنوان پنج عنوان نیز متعلق به اوست. پورتراب از جمله چهره‌های شاخص آموزش موسیقی در ایران است و آثاری از او در زوایه علمی و کاربردی قابل ائمتا است. شاید وسیدن کتاب تئوری موسیقی ایش به چاپ سوم، از نشانه‌های توفیق آثارش در میان هنرآموزان باشد. پرویز منصوری و محسن الهامیان هر یک با پنج عنوان ترجمه و تألیف به‌طور مشترک در رتبه بعدی جای می‌گیرند. کتاب تئوری بنیادی موسیقی منصوری را باید جامع‌ترین کتاب در زمینه مباحث تئوریک موسیقی نام نهاد که در آن تمرینات فراوانی به هنرآموز داده شده تا بتواند

کارنامه نشر

موسیقی ؛ ۱۳۷۰ تا ۱۳۸۳

به قابلیت و مهارت لازم در تئوری موسیقی دست باید. این کتاب هم با وجود حجم بالا به چاپ هجدهم رسیده است. ردیف سوم نیز متعلق به محمدرضا درویشی یا چهار عنوان تألیف است. پس از او هوشنگ کامکار، سپارش بیضایی و نائل چوپینه هر یک با سه عنوان ترجمه یا تألیف در ردیف‌های بعدی قرار دارند.

پرفروش‌ترین

هیچ دلیلی مبنی بر اینکه کتاب‌های پراکارترین نویسنده، پرفروش‌ترین هم باشند، وجود ندارد. اما در بازار نشر موسیقی چنین اتفاقی افتاده است. کتاب تئوری موسیقی نوشته مصطفی کمال پورتراب رکورد ۱۰۳ هزار جلد را در ۲۷ نوبت چاپ به ثبت رسانده است. رتبه دوم کتاب تئوری بنیادی موسیقی نوشته پرویز منصوری است که ۵۱۱۰۰ نسخه از آن در ۱۸ نوبت چاپ وارد بازار شده است. ردیف‌های سوم، چهارم و پنجم به ترتیب در اختیار این کتاب‌ها قرار می‌گیرد.



اطلاعات جامع موسیقی، نوشته بهرام دبیری با ۲۵۲۰۰ نسخه در ۷ نوبت چاپ، نظری به موسیقی نوشته روح الله خالقی با ۱۳۹۰۰ نسخه در ۶ نوبت چاپ، اروح نعمات نوشته ژان دورویگ با ۱۲۵۰۰ نسخه در ۵ نوبت چاپ.

ناشران پراکار

مؤسسه مامور و انتشارات چنگ در رتبه‌بندی نتگانتگ، پراکارترین ناشران کتاب‌های موسیقی‌اند. مامور با ۱۹ عنوان و چنگ با ۱۷ عنوان به ترتیب رتبه‌های اول و دوم را به خود اختصاص داده‌اند. انتشارات پارت با ۱۱ عنوان در ردیف سوم قرار دارد و انتشاراتی «چشمه» و «هنر و فرهنگ» هر یک با ۸ عنوان به‌طور مشترک مقام چهارم را کسب کرده‌اند.

شمارگان

از ۲۸ عنوان کتاب مورد بررسی تنها ۳ عنوان شمارگان کمتر از هزار نسخه دارند و تعداد عنوانین کتاب‌های با شمارگان بیشتر از پنج هزار نیز فقط به ۱۲ عنوان محدود می‌شود. به‌عبارتی ۹۳ درصد کتاب‌های موسیقی شمارگانین بین هزار تا حداکثر پنج هزار نسخه دارند. در این محدوده شمارگان بین سه تا چهار هزار، با ۸۰ عنوان در صدر قرار دارد. در ردیف‌های بعدی شمارگان بین دو تا سه هزار با ۶۲ عنوان، چهار تا پنج هزار با ۲۲ عنوان و هزار تا دوهزار با ۲۲ عنوان جای می‌گیرند. از مطالعه آمار چنین برمی‌آید که مناسب‌ترین شمارگان برای کتاب‌های موسیقی عددی بین ۳۰۰۰ تا ۳۵۰۰ نسخه در

هر چاپ است.

حجم صفحات

در دنیای موسیقی خیلی سخت است که همانند حجم کتابش می‌باید مطلب داشته باشد و از آنجا که طرح مطالب نظری موسیقی کار زیاد می‌مُلد، پس کتاب‌های منتشره نیز دارای صفحات محدود و کمی هستند. آمار می‌گوید: یعنی کتب موسیقی کمتر از یکصد صفحه حجم دارند، یعنی حدود ۸۸ درصد کل کتاب‌های ۱۳ سال اخیر پس از این کتاب‌های بین یکصد تا دویست صفحه، ۵۳ عنوان را دارند و رتبه‌های بعدی به ترتیب ۲۶ عنوان برای کتب بین ۲۰۰ تا ۳۰۰ صفحه، ۳۲ عنوان برای ۳۰۰ تا ۴۰۰ صفحه و ۱۹ عنوان برای ۴۰۰ تا ۵۰۰ صفحه اختصاص می‌یابد. تعداد کتب موسیقی بالاتر از ۵۰۰ صفحه بسیار کم و در حدود ۱۵ عنوان است.

پربارتترین سال

یکی از جناب نشر موسیقی در ۱۳ سال گذشته این است که از سال ۱۳۷۰ هیچ کتابی به‌زیر طبع آراسته نشده است! و عجیب‌تر آنکه در سال ۷۳ رکورد انتشار کتاب‌های موسیقی به ثبت می‌رسد. یعنی ۵۲ عنوان در سال. سال ۷۴ نیز با هفت عنوان در انتهای جدول قرار می‌گیرد. سال ۸۲ با ۲۵ عنوان کتاب در رتبه دوم جای می‌گیرد و رتبه‌های سوم و چهارم به ترتیب برای سال‌های ۸۰ و ۷۶ با ۲۲ و ۲۳ عنوان کتاب منظور می‌شود. مابقی سال‌ها هر یک با متوسط ۱۳ عنوان در سال جایگاه‌های بعدی را به خود اختصاص می‌دهند. حجم بالای انتشار کتب موسیقی در سال ۷۳ سکوت سه ساله است. از آن، حکایت از یک مشکل احتمالاً اداری دارد که ظاهراً با رفع آن به یکباره سبل کتاب‌های در انتظار انتشار، روانه بازار می‌شوند. برای سال‌های پس از ۷۳، توجیه خاصی را نمی‌توان جست و جو کرد.

در چند سال اخیر البته برخی کتاب‌های مهم و تأثیرگذار در عرصه موسیقی به چاپ رسید و حوادثی برکت نیز برخ داد که به چند تار آنها اشاره می‌کنیم.

موسیقی و کتاب سال

هرساله و همزمان با ده فجر مراسم کتاب سال برگزار می‌شود. این دوره‌ها کمتر اتفاق افتاده کتاب‌های موسیقی به مراحل پایانی راه یابند یا جوایزی را به خود اختصاص دهند. تنها در دو نوبت این اتفاق افتاد. اول در سال‌های ابتدایی دهه ۷۰ که کتاب «تاریخ موسیقی» و «زندگی‌یاد حسین منحجن ترانست» به عنوان کتاب برگزیده سال دست یابد و دوم در سال ۱۳۸۰ که کتاب «بیوند شعر و موسیقی» امتداد حسین دهلوی این توفیق را به دست آورد که در رده اول کتاب سال بخش هنر جای گیرد. کتاب تاریخ موسیقی «زندگی‌یاد منحجن ابتدا در دو جلد منتشر شد. و سپس در سال ۱۳۸۰ از سوی انتشارات نشر نو به‌صورت دو جلد، در یک جلد انتشار یافت. کتاب بیوند شعر و موسیقی، حاصل تجربات چندین دهه‌ای جناب دهلوی در تلفیق شعر با موسیقی ارکسترال و سنتی است که از سوی انتشارات مامور به بازار کتاب عرضه شده بود. همچنین باید از جلد اول کتاب «زندگی‌یاد عرف سازهای ایران یاد کرد که تا مراحل پایانی کتاب سال ۱۳۸۱ وارد وقت و اما به دلیل اینکه جلد اول یک کار چندجلدی بود از دریافت جایزه بازماند. این کتاب در همان سال به‌عنوان بهترین پژوهش، جایزه جهانی در دریافت کرد.

در نهایت باید از تصدیب چاپ با ویراستاری و افزودن فهرست و عکس‌های کتاب سرگذشت موسیقی ایران زندگی‌یاد روح‌الله خالقی یاد کرد که از سوی انتشارات مامور صورت گرفت. این اثر که پیش از این به‌صورت سه جلدی و با دو جلدی انتشار می‌یافت، این بار و به شیء نشر مامور در یک جلد (نومان) و با ۵۰۰ صفحه فهرست اعلام انتشار یافت.



حیدررضا عاطفی

اتکای موسیقی به کتاب

نقش و جایگاه «کتاب» در هنر موسیقی چیست؟اول از همه و پیش از هر چیز باید متفکران را که کتابها، از هر نوع و به قول معروف از هر زمانی به قول آن فیلسوف اروپایی در همه ذرات عالم پراکنده است، البته با یکی دو ملاطحه به عنوان پیش پازیراوان، اندک جد و اندازهای تأثیر را با شرح و تائید گذارند. یونان پیش از عرفان کبیم و دوم یونان تاکنون واضح است که کتاب در دست اهلس موثر می‌افند و نه بر کرده حصار یا دیگر موارد مشابه... این مقدمه، شاید به لحاظ منطقی و با آنچه که باید منطقی بنمید مهمتر از متن یادداشتی باشد که پیش رو دارید چرا که در ادامه سخنی خلاف آن به میان می‌آید.

و اما کتاب در موسیقی و یا موسیقیدان به معنای حقیقی کلمه چه نقشی دارد؟ اگر بگویم هیچ! آیا سخنی به گراف گفته‌امیر؟!

نکته‌ای غیر معمول و با آن ناخوش مطرح کرده‌ام! ما که گفتیم و قول کردیم که کتاب در کتابت نقشی غیر قابل انکار دارد پس چرا در هنر موسیقی همان آذره و آرزین کتاب نمی دهده؟ مگر امکان دارد؟

از آنجا که موسیقی ایرانی و حتی موسیقی در ایران، مقوله‌ای ویژه و یافته‌ای تقریباً جداگانه از هنر موسیقی از نوع به قول آن رئیس هنر «هنجانی» آن است و بر اساس خلق لحظه و انتقال سینه به سینه و بداهه برداری نشو و نما یافته، پس خود به خود کتاب (مطالعه) در این مقوله راه نیافته است...چرا؟ باز باید با مساجت پرسید که چگونه می توان این آیه روشنی و کمال را در هنر آتسانی و زایده ریاضیات و فیزیک و شیمی، تأیید کرد؟

این چه باورهایی است که سینه به سینه با دست تکاملی و قای خوشین برگزیده و خود را از حاشیه امن و مأمن تاریخی علم و دانش و هنر آکادمیک محروم کرده است! ما هنوز نمی توان پاسخی روشن و قطعی برای این پرسش ارائه داد که چرا در موسیقی ایرانی با آن ویژگی‌هایی که ما سراغ داریم نقش کتاب هیچ! است.

از سوی دیگر چگونه باید با معادلی کتاب آمده؟ استاندار بزرگ و تکنوازان جاودان همه تاریخ موسیقی ایرانی و استاندار درخشان آن چگونگی بدون اتکا به این چراغ راه به نور فلاح برده‌اند! این فرهنگ شامعی که بار همه مساحت و صحنه‌های عالم را در برش کنیده چه اجزای داشته است که زیر نور عظیم موسیقی ایرانی را

مندا آواز شجریان منتشر می شود

گروه خیر کتابی هفته کتاب متدا و شیوه‌های آواز خوانی از سوی استاد محمدرضا شجریان تأیایان اسامال تدوین و به‌دست چاپ شده خواهد شد.

شجریان که هم‌اینک سرگرم اجرای کنسرت‌هایی در آمریکا است، چند سال قبل و در دو جلسه‌ای که در تالار رودکی تشکیل شد، بخش‌هایی از تجربه‌های خود را در موسیقی آوازی به هنرآموزان منتقل کرد. وی در آن نشست وعده داده بود که مجموعه این تجربیات را در قالب کتاب و تیزار انتشار دهد، اما کارهای مترقیه و گسترش‌های بی‌پایه این چهره نامی موسیقی را از این کار دور کرد تا اسامال که وی وعده داده است این کار را به انجام برساند. شجریان همچنین فراتر است مجموعه ردیف آوازی را با توضیحات دریا به هر گوشه و دستگاه و نیز ردیف‌های آواز، به بازار موسیقی و نشر عرضه کند.

نمایشگاه کتاب‌های موسیقی

منتشر خواهد شد.لطیفی سرشت در خصوص اینکه آیا کتاب‌ها و آثار صوتی و تصویری لازم و ملزوم چکنه‌یکدیگرند،افزودشکل تدوین کتاب‌ها به گونه‌ای است که برای خود شخصیت مستقلی دارند و محتویات آنها اثر اثر از گزارش‌های معمولی و روزانه شنواریه است. وی همچنین در پاسخ به اینکه چه کسانی در تدوین کتاب‌های مذکور ایفای نقش می‌کنند،گفت:بخش‌مکتوب شنواریه توسط جمعی از پژوهشگران فعال موسیقی نواحی و فرهنگ اقوام هدایت و برنامه‌ریزی می‌شود که از آن میان می‌توان به دو چهره شناخته شدهٔ آقایان جهانگیر نصری لشرقی و اسامان فاضلی اشاره کرد.
لطیفی سرشت در پایان اظهار امیدواری کرد:در سایر شنواریهای موسیقی پیش رو به همین شکل عمل شود و دستاوردهای ملذذگار آنها در قالب کتاب به جامعه هنری عرضه شود.

تازه‌های گروه موسیقی فرهنگستان هنر

زودی چهار عنوان جدید از سوی گروه موسیقی فرهنگستان هنر منتشر می‌شود. پیش از این نیز فرهنگستان هنر به مناسبت همایش صحنی‌الدین ارموی، موسیقیدان شهیر قرن هفتم ه‍. ق، چهار عنوان کتاب را چاپ و منتشر کرده بود. ایرج نعمانی، عضو گروه موسیقی فرهنگستان هنر و دبیر علمی همایش صحنی‌الدین ارموی با اعلام این خبر افزود: سمپل‌ها در فرهنگستان هنر چاپ آنرا داشته‌اند. کتاب‌هایی است که جنبه مرجع دارند، نمی‌توانند پایه‌ای برای مطالعات معانی دانش پژوهان قرار گیرند. وی همچنین در خصوص اینکه آیا فرهنگستان هنر علاوه بر وظایف سیاست‌گذاری قصد ورود به کارهای اجرایی هم دارد، گفت: آاز آنجا که ما در بخش آموزش و پژوهش هنر کتب مرجع خیلی کم داریم و نشران بخش خصوصی هم در این امر چندان بی‌تقدم نمی‌شوند لذا تصمیم داریم در آینده بخشی از نیاز جامعه به اینگونه کتاب‌ها را برطرف سازیم و این را از وظایف فرهنگستان هنر می‌دانیم.

بستری فقیرانه

سیدابوالحسن مختاباد

به رغم تحرکاتی که در بخش‌های مختلف نشر موسیقی کشور به وجود آمده است، این بخش به نحیی و لاغری مغرطی دچار است. مهم‌ترین نقطه ضعف کنونی نشر موسیقی را باید در بخش نرم‌آوازی آن جست‌وجو کرد؛ جایی که مؤلف «پژوهشگر، استناده است و البته نهادهایی به نام دانشکده موسیقی و… نود روش‌های تدریس که از دل آنها دانشجوینی مستقر سر پرکنند، سبب شده است که این بخش دچار تلاشی در تولید شود. شاید اگر این تولید در بخش موسیقی محض (آهنگسازی و…) رخ می‌داد، جای گله کمتری بود، اما از قرار در آن بخش نیز اوضاع چندان بر وفق مراد نیست، نگاهایی به برون‌دهی این دانشگاه‌ها در این حوزه‌ها خود مژدی است بر این ادعا.

از سوی دیگر نهادهای نشر خصوصی در موسیقی از انگشتان یک دست هم تجاوز نمی‌کنند و این گونه نهاده‌ها هم باتسلی بودجه‌ای چندان ندارند که پژوهش‌های جدی در این حوزه را به سامان برسانند. می‌ماند حرکت‌های افرادی مؤلفان و محققانی که بر سعی از آنها به

تولید دلیل و کمبود بودجه، عطای کار را به قیابش بخشیده‌اند و بخشی دیگر که در برخی میان کار جلدی و درآمد الذک و کار بازی به هر جهت… و… آمده‌اند. درصحنات این روزنامه، تقریباً کلیات و حتی شاخص‌ترین آثار و رخدادهای موسیقی و نشر یک دهه و نیم گذشته مرور شده است. امید که ۱۰ سال بعد این تعداد صحنات و این گونه روزنامه‌های هارای به داخترن به موسیقی و نشر کلیات نکنند و…

تازه‌های ۱۳۸۴

از ۲۱ فروردین تا ۱۰ اردیبهشت ماه سال جاری ۱۴ عنوان کتاب در زمینه موسیقی با نوبت چاپ اول وارد بازار شد. از این تعداد ۴ عنوان ترجمه‌ای و ۱۰ عنوان تألیفی است. کتاب آموزش

حرفه‌ای موسیقی الکترونیکی Sonos4 در ۲۸ صفحه ۳۰۰ لایبرین قیمت و کتاب هوبی مائل لیدگنار در ۵۲ صفحه پابن‌ترین قیمت را به خود اختصاص دادند. ۱۷ نسخه از کتاب‌ها در قطع دروبی، ۱۶ نسخه در قطع وسطی و ۳ نسخه در قطع رهنی هستند و همچنین شازگان به کتاب آهنگ و نقش به یاد فرهادان موسیقی ایران یعنی ۳۳۰۰ نسخه اختصاص یافته است و کتاب احوال آثار صحنی‌الدین ارموی موسیقیدان بزرگ قرن هفتم با کنسرتین شازگان یعنی ۱۰۰۰ نسخه به بازار عرضه شده است. فرهنگستان هنر به عنوان برگزارترین انتشارات در حوزه موسیقی طاهر شده است. کتاب‌های «احوال و آثار صحنی‌الدین ارموی، موسیقیدان بزرگ قرن هفتم صحنی تألیف امین نعمانی طالی و ایرج جمیلی علی در دو جلد با ۱۵۰۰ نسخه به همراه رساله تشریح به قطع صحنی‌الدین ارموی نوشته عظیم‌زمن بن برصف‌صحنی‌الدین ارموی در ۱۵۰۰ نسخه و در ۱۴ فروردین ماه سال جاری به وسیله فرهنگستان هنر روانه بازار شد. البته فعالیت این فرهنگستان به این کتاب‌ها محدود نشده بلکه کتاب صحنی‌الدین از دیدگاه معاصر نوشته بانگ خضربی در دو جلد و ۱۵۰۰ نسخه نیز در ۱۴ فروردین ماه به جمع دیگر کتاب‌ها پیوسته انتشارات آینده کتاب آموزش حرفه‌ای موسیقی الکترونیکی و راهنمای بازار نمود. این روزی به بازار آمد. نشر ملزین کتاب سلاطین آونگه شملتل در مجموعه تازه‌ها و نسخه‌های قابل اجرا یا گیتار، پیانو و اجرای گروهی را در ۲۰۰۰ نسخه با قطع رهنی در دو جلد نشر موسیقی مؤسسه انجمن ایران‌شناسی و دبیران انجمن صالحی است. کتابی دیگر به نام نقش به یاد که پادمان هنردان موسیقی ایران است با نقاشی علی خسروی به

وسیله مؤسسه فرهنگی-هنری ماهور منتشر شد. بنیاد سینمایی فارابی هنر موسیقی قیام نوشته جورج برت با ترجمه مرجان پیرازنگ را به خوانندگان و هنرآموزان موسیقی ایران عرضه کرده است و نشر آریسان کتاب اشفا با کمک موسیقی و رنگ‌ها را چاپ و منتشر کرده است. این کتاب به وسیله مری باستان‌نگارش یافته و آثر هنرمندی گوتگری آن در ترجمه کرده و در ۲۰۰۰ نسخه چاپ شده است. دیگر کتاب که آفاب، نام دارد به وسیله نشر راه‌ما به بازار فرستاده شد. این کتاب از اثرش جلالی جلیلی کرده است و علاوه کتاب هوبی مائل لیدگنار نوشته توری استینا با ترجمه هنردانین طاهری به وسیله مهر خاور به بازار آمد.

طرح یک پرسش

تا آن اندازه که عقل ناقص حقیر باری می دهد، انتشار یعنی پراکنده کردن نشر در عرصه فرهنگ نیز به پراکندن یا توزیع اطلاعات، اخبار، فکر، دانش، آگاهی، پیشش و... مصطلح است. ناشر هم آن رندی است که عامل انتشار است. در بطن این واژه ها هیچ تأکید یا اشاره ای به رسانه ای که عامل انتشار می شود نشده است. محتمل با ابزار انتشار، پدیده ای است فارغ از اصل پراکندن محتوا، که می تواند مکتوبات، ادوات حامل صوت و امواج، ابزار انتقال دیجیتال داده و هر عامل دیگری را نیز شامل شود. در دیار ما، اغلب عبارات و واژه ها به صورت غلط یا محدود مصطلح می شوند. هنوز بسیاری از ما از بقال سر کوجه کلیکس چشمک طلب می کنیم یا اگر به افغریه فروشی مراجعه می کنیم و اوتن ماهی نداشت، به جایش تن مرغ می خریم! شما مشاهده کرده اید که ساندویچ فروش ها از کلمه چیزپرگر و واژه داک به چیز داگ فریاد می زنند یا از سوپر مارکت و مغازه کوچک که مینی سوپر ایبه گوشت فروشی های بزرگی که به سوپر گوشت (لا بد متل سوپرمن) مشهور شده اند. فارغ از بحث ادبیات و زبان شناسی که کارشناسی آن را به فرهنگستان زبان می سپاریم تا مثل پال گرد، عبارتی مناسب برای سوپسین پتر و نیز ایلاج فرماید، باید پذیرفت که در تاریخ این اشتباهات مصطلح به تدریج آنچنان ریشه دار می شوند که کم کم موجب سوء تعبیر، سوء تفاهم، اختلاف نظر می گردند یا حتی پاک شدن بسیاری از صورت ساهله می شوند. بحث نشر و ناشر نیز در مملکت ما از این قاعده مستثنی نمانده است. از آنجا که این عبارات بطور گسترده در عرصه چاپ کتاب یافته، هنوز هم پس از دهه های شمادی و ظهور رسانه های مختلف، کماکان در

محدوده این حوزه تفسیر می شوند. صرف نظر از مقوله جدید نشر الکترونیک که حضور آن بالاخره رسمیت یافت (آنهم بخاطر اینکه احتمالاً در لوح های فشرده یا متون حروف چینی شده ای شبیه به کتاب مواجهیم)، در سایر عرصه ها مثل موسیقی، این بحث به رسمیت شناخته نشده است. این از نوع همان سوء تفاهم هایی است که باعث شده بود تا کافیتی نت ها در صنف آلبوم فروشان قرار گیرند و ناشران و موزمان موسیقی نیز در صنف فروشندگان لوازم صوتی و گوشی موبایل!

موسیقی یکی از قدیمی ترین روش های انتقال و بیان فکر، احساس، عواطف و روایات آدمی بوده است. مستندات موسیقی طیف متنوعی از مواد مکتوب (نت، پارتی تور...) تا مواد شنیداری (کاست، لوح فشرده، صفحات سنگی و...) را شامل می شوند. بخصوص در دنیای معاصر که مشاهده می کنیم یک محصول صوتی یا موسیقایی (مثل یک جلد لوح فشرده) نه تنها حامل مواد شنیداری است، بلکه مستندات مکتوبی همراه آن است (دفترچه) که گاه بیش از ۲۰ صفحه توضیح، تفسیر و تفصیلات (جهت تکمیل بخش شنیداری) دارد و چه از نظر حجم و چه از نظر محتوا کم از یک کتاب یا مجله ندارد. بسیاری از آثار شنیداری بدون مستندات مکتوب آن قابل درک یا فهم نیستند و یا پالکس. مجال اندک این ویژه نامه، خوب شناختن آمان روده درازی را از حقیر گرفته است و این مسطور را تنها بهانه ای برای طرح یک سؤال تلقی کنید که سال هاست در دنیا پاسخ آن داده شده است. آیا وقت آن نرسیده است که در خصوص جایگاه موسیقی، انتشار آثار شنیداری و حواشی آن تأمل بیشتری شود؟

گفت و گو با حسن مفیدی، مدیر انتشارات و کتابفروشی پارت

یک کتابفروشی و نشر تخصصی موسیقی



لازم است حتی اگر از آن استفاده هم نکنند، آن را تهیه می کنند. کتابفروشی پارت ۱۳ تراست و حدود ۸۰۰ عنوان کتاب در آن چیده شده است.

در حوزه کتاب های موسیقی چه نقشی احساس می کنید؟
این حوزه هم همان شکلات حوزه های دیگر را دارد. ضعف و نقص کلی بازار نشر عدم استقبال از کتاب است و در حوزه موسیقی هم همینطور. آنقدر که فعالان این حوزه به تهیه آلبوم های صوتی و برنامه های تصویری و موسیقی گرایش دارند و از آن استقبال می کنند. کتاب اعتقادی ندارند. مشکل دیگر امکانات محدود مالی، خواهد بود و مردم است که باعث می شود به دلیل شکلات مالی، به سرعت کتاب را از سبد هزینه های مزایده کم کنند.

شما از وضعیت نشر و فروش کتاب های موسیقی راضی هستید؟
به طرد کلی بد نیست. اگر راضی هم نباشیم، کاری نمی توانیم بکنیم. مشکل عمده کتابفروشان و ناشران سرسایه است که تا به حال حل نشده و به نظر نمی آید به این زودی ها هم حل شود.

گفت و گو با علی بریلدانی، مدیر انتشارات چنگ

تا خوب نشویم خوب نمی شود



انتشارات چنگ از قدیم ترین ناشران تخصصی کتاب است. علی بریلدانی مدیر انتشارات چنگ تا به حال دهها عنوان کتاب موسیقی در طول ۲۵ سال گذشته منتشر کرده و تقریباً در زمره فعال ترین ناشران موسیقی دو دهه اخیر قرار دارد. او علاوه بر انتشار کتاب، به کار آهنگسازی هم مشغول است. یک فروشگاه کتاب را هم اداره می کند که تنها کتاب های موسیقی دارد. بهتر است جزئیات فعالیت های این ناشر را از زبان خودش بشنوید.

در حوزه موسیقی و نشر کتاب های موسیقی چه فعالیت هایی کرده اید و چه کارهایی تصمیم دارید انجام دهید؟
از همان موقع که وارد هنرستان موسیقی شدم، یعنی سال ۱۳۲۸، به این فکر می کردم که کتاب در زمینه موسیقی بسیار کم است. همزمان با انقلاب فعالیت های خود را در جامعه موسیقی آغاز کردم. تحصیلات، تخصص و کار اصلی ام آهنگسازی، نوازندگی و تدریس است که هنوز هم در کنار نشر آن را ادامه می دهم. آخرین اثرم آلبومی به نام «هیچ چیز لایه» است که به زبان آذری یعنی بیجه هالم.

فروشنده هدف اصلی شما در نشر، ارائه کتاب های است که کمبود آنها برای هنرجویان موسیقی احساس می شود
سال هاست که کتاب های تخصصی و آموزشی موسیقی منتشر می کنم، چون به نظر ما در این حوزه کمبودهای زیادی داریم. در حقیقت ما علاوه بر اینکه آثار هنرمندان برجسته موسیقی را چاپ می کنیم، باید برای علاقه مندان کتاب های آموزشی و پژوهشی کتاب تهیه کنیم.

معتمد از طریق اندیشه ها و یافته های موسیقیدان ها، می توان کام بهیمن در زمینه سازی و ترویج سطح آموزش موسیقی کشور برآید.
برای انتخاب کتاب های سوئد موسیقی جطور عمل می کنید؟
در انتشارات بخشی به نام برواند تحقیق و پژوهش موسیقی انتشارات چنگ تشکیل داده ام و سعی می کنیم بهترین انتخاب برای چاپ کتاب داشته باشیم از طرفی در این واحد زبان، نگارش

پرکارترین مؤلف و مترجم کتب موسیقی

گفت و گو با دکتر مصطفی کمال پورتراب



در آرای ویویری و حلقایی تجدیدنظر کنند. نتیجه این تجدیدنظر این بود که پایه فرزندان توری موسیقی ازبایی برای بیان ویژگی های موسیقی ایرانی از سوزی حالتی یک گشته است. موسیقی ایرانی نباید با معیاری خودش بیان و مشاهده شود. به همین دلیل سوزولان مرکز گسترش آموزش های هنری وابسته به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، به فکر تدوین کتاب ویژه توری موسیقی ایرانی افتادند. گروهی را مامور به این کار کردند که اعضای آن گروه به جز بنده آفغان، رامامور به ساسان فاطمی، هومان اسعدی و خاتم مینا افتاده بودند.

انتخاب اعضا توسط چه کسی صورت گرفت؟

سوزولان مرکز گسترش آموزش های هنری خودشان تحقیق کرده بودند که چه کسانی در این زمینه صاحب صلاحیت هستند. بنابراین افراد را انتخاب کردند و از من خواستند که چون پیشگفتار هشتم سوزولت کرده ام برعهده بگیرم. البته منظور که من نباید اقتضای ضرورت همگی از بهرهای شناخته شده توری و علمی موسیقی هستند. خود من مؤیدکلوزی خوانده ام. آقایان فاطمی و اسعدی نیز همین طرز و محتای علاوه هم که نیاز به معرفی ندارند.

پس از تدوین مبنای و محتوی کتاب، آیا نگارش آن هم گروهی صورت گرفت؟

خیر،پس از پایان کار آقایان علیراده و فاطمی به من پیشنهاد دادند که این کتاب به قلم من به رشته تحریر درآید. البته چارچوب کار با همکاری همه اعضا در آمده بود. یعنی ما دور هم می نشستیم و روی موارد یک به یک بحث می کردیم و هر جا لازم بود آقای علیراده یا سه کار مسئولان عملی آن را ارائه می دادند و مشخص می شد که بحث استاندارد گزینی هایش از اشاره مستقیم نام آدم ها و افعال مشهور و غیر مشهورشان، در دهه های بعد که تاریخنگاری موسیقی در ایران سر و صورتی جدی تر و سامان تر پیدا کرد، به عنوان یکی از منابع قابل مطالعه- هر چند نه حتماً قابل ارجاع مستقیم برای درک وضع کتابسازان موسیقی و موسیقیدان ایرانی، موردتوجه قرار بگیرد.

درباره این کتاب چند یادداشت کوتاه و یک مقاله بلند منتشر شده است. یادداشت ها چندان قابل توجه نیستند ولی مقاله

و غیر ارائه شد. با کارآزمین و تلفظ و مترجم کتاب های موسیقی او دو مدع امری فکت و گوی که بعد ها نگاه بدیده نام استاد مصطفی کمال پورراب مخلوط شد. اما این گمان برای شروع کار کافی نبود. نا اینکه از طرف خانه کتاب اقدام تفصیلی کتاب های موسیقی منتشر شده در فاصله سال های ۱۳۷۰ تا ابتدای ۱۳۸۲ به دست رسید و با نخستین توری متوجه شد، جلوس از او دست بردارست. البته ناقلقت، چند کتاب به نام های «توری موسیقی» و «ایده های آهنگسازی» راجحه عنوان کتاب از زبان های انگلیسی و فرانسوی و روسیانی یقی سه جلد کتاب ترجمه شده که بدون آبی بی گمان با اغلاط فراروانی وارد بازار می گشت. کارنامه درخشانی برای یک گفت و گو می توانست باشد. اما ترجیح دادم از نادانین و معجزین کارش پیشتر بمانم و امید شد که بکرامت سرع کتاب «توری موسیقی ایرانی» ردیجیم کتابی که بدون آن هر سال رفتگی و چهارم از آن همکارانم را گرفته بود و در نهایت توسط یکی از همکارانش قلمی شد. این کتاب هم اکنون در صورت آزمایشی در اختیار چند تن از مدرسان موسیقی قرار داده شده است. تا پس از یکی دو سال تدوین و ازبایی نهایی، در تعداد انبوه منتشر شود. به جزاف می توان گفت که این کتاب نگاه تاریخ موسیقی ایران است که با چنین سوسوسی نوشته شده است و با سوسوسی ستونی در آینده به چاپ انبوه خواهد رسید. پورراب بر این گفت و گو داستان شکل گیری کتاب منحصر به فرد «توری موسیقی ایران» را بازگو می کند.

جواب پورراب: «ایده ها فرمودت تدوین کتابی مختص توری موسیقی ایران توسط شما و همکارانتان چه بود؟

نخستین کتاب توری موسیقی ایرانی ابتدا توسط کلث علی طی زوری پس از بازگشته او ایران نوشته شد. پیرو فعالیت های مرسوم وزوری، شاگرد محروسان زنده یاد پارسا له خاتمی کتابی تحت عنوان «تظری به موسیقی» نوشته که کار سال ها پس از آن، تاریخ مرجع توری موسیقی ایرانی این مقاله مدان بود. اما از آنجا که روح این خاتمی با اصول قواعد پیشرفته موسیقی اروپایی پرورش یافته بود، اروپایی به نخواهی کتاب نظری به موسیقی اروپایی توری موسیقی ایرانی به رشته تحریر در آمد. یعنی هم او هم کلث وزوری، موسیقی ایرانی را بر مبنای توری موسیقی اروپایی تعریف کردند. برای مثال اصطلاحاتی در توری موسیقی اروپایی به نام نتها یا زیرسامان وجود دارد که در موسیقی ایرانی به آن نکته قابل تعریف نیست. ولی حلقی در کشش این اصطلاحات را بر این موسیقی ایرانی به کار برد.

چه اتفاقی افتاد که مباحثه موسیقی ما منجر شد آن توری برای توجیه توری ایرانی کارگشا نیست؟

وقتی تعدادی از دانشجوین ایرانی برای ادامه تحصیل در رشته جدیدی به نام موزیکولوژی به اروپا رفتند و طبعاً با موسیقی های مختلف ما مورد مطالعه قرار دادند، به این نتیجه رسیدند که موسیقی دیگر مثل ملل ایران، هند، چین و غیره با توری موسیقی اروپایی قابل بیان نیستند. و هر یک خصوصیات خاصی خود را دارند. این فکر که تمم کم در آثار موسیقیشان توری که در دانشگاههای غربی رشته موزیکولوژی و اتنوموزیکولوژی را خوانده بودند، هویدا شد و باعث گردید شل بعد

و نگارش کتاب، متنبه رفتی در مرکز گسترش آموزش های هنری با فرجه ای فرزند کار موانده مناسبی کردم این مورد فرزندانی من زمین آید است. یعنی الهام و الگوهای زیادی در وزارت نوشته بودند که به غرور من برچورد. به همین دلیل گفتم اجازه دهید این کتاب را شخص دیگری بنویسد که در نهایت آقای فاطمی بدین نظر شد. بالاخره پس از مدتی نگارش کتاب به اتمام رسید و به صورت موقت قلمط در چند نسخه انگکت شکل تکثیر شد.

چرا کتاب به چاپ نهایی و انبوه نرسید؟

برای اینکه قرار بود این کتاب برای هنرستان های تمام کشور مورد استفاده قرار گیرد و از آنجایی که ما متخصص آموزش موسیقی در کشور کم داریم، هرگز آن بودیم که در صورت تریج کتاب، به دلیل نبود مدرسان و ایام شرایط، اصل مسئله اولت می نمود. و آن بهور لازم را ندهد. به همین دلیل من پیشنهاد کردم کتاب به صورت صوتی تصویری ارائه شود. یعنی شخصی مثل آقای علیراده ورش تدوین آن را در قالب یک سی دی ارائه دهند. نامعلمان بلدند چگونه به محتوی کتاب برخورد نمایند.

علاوه بر این ما فکر کردیم پیش از توزیع گسترده، این کتاب به صورت آزمایشی در دو هنرستان دختران و پسران تهران، تدوین شود و میزان بهره مندی هنرجویان از مطالب آن مشخص شود. این آزمایش، کتابی های احتمالی را هم برای ما روشن خواهد کرد و در نهایت کتاب، بافتن فرایندی در مدرسترم صوتی قرار می گیرد. الان حلقه افتاده در هنرستان دختران از زوری همین کتاب ختم می شوند. همکار ایشان هم هنرستان پسران سی کند. اینها قطعاً صورت های ما هم خواهد داشت و تبادل نظر آنها بر روی نقاط ضعف و قوت کتاب را بیشتر آشکار کند. بنابراین تصمیم گرفتیم کتاب در یکی دو سال نخست به طور گسترده چاپ شود. البته فراتر از این کتاب تکمیل هم بشود. معاونت هنری مقامیم وارد آن نگنجانیم که احتمالاً در آینده باید به جلد دوم آن فکر کنیم. از آنجا که این کتاب به صورت دسته جمعی و با حضور اهل فن چه نظری و چه عملی تدوین شده است.

فکر می کنم در صورت نوشتن کتاب مختص به توری خواهد بود. آیا ممکن است علاوه بر موسیقی آزمایشی فعلی، نسخه های از این کتاب را در اخبار آموزشگاهی، خبرسومی و مدرسان شناخته شده کشور بیان کرد. امید جا میجد یعنی نهایی یا دقت بیشتری صورت گیرد؟

فکر می نیست، من شخصاً موفقم اگر دیگر دوستان ملای بلدند و میهنپر سوزولان مرکز گسترش آموزش های هنری خواهند، چنین کاری این مفید خواهد بود. کتاب نظر نفی یا دقت نظیم شده ولی ممکن است کمیودخانه داشته باشد که از چشم ما دور بوده است. بنابراین با پیشنهاد شما هیچ حلقه ای ندادم و اگر چنین امکانی پیش بیاید، از استقبال ما موافقم کرد.

یادداشت

سید علیرضا میرعلی نقی

گریز از خاطرات…

به تریس ناخودآگاهی که ما ایرانیان از نفس نوشن داریم، رویارویی با خواننده کتاب و رویارویی با خود، حسین کرد.

افز آن سال های بی خاطره داستان نیست، گزارش نیست، اعتراضات نیست. زمان تحلیلی نیست، و در عین حال هیچکدام از اسامی و وقایع و فضاهایش کاملاً واقعی نیست. در عین آن که دارای روحیه ای حقیقی است و در بعضی نکه ها، بسیار صمیمی، شاید آهنگساز پیشروی دام می خوانسته حرف های که هیچوقت نمی توانسته با هم صحبت بیان کند یا گماند و حیرانته آنها را بیان کند خود هم به این نکته اشاره کرده است. در واقع، عنصر قابل توجه در این نوشته، که می توانست با دانش و ویرایش حرفه ای و بازنویسی مجدد (با همکاری نویسنده و ویراستاری مجرب) بسیار خواندنی تر از این باشد، همان دغدغه های مشایخی در زندگی و در هستی است. شاید همین کتاب با همه استانداردهای هایش از اشاره مستقیم نام آدم ها و افعال مشهور و غیر مشهورشان، در دهه های بعد که تاریخنگاری موسیقی در ایران سر و صورتی جدی تر و سامان تر پیدا کرد، به عنوان یکی از منابع قابل مطالعه- هر چند نه حتماً قابل ارجاع مستقیم برای درک وضع کتابسازان موسیقی و موسیقیدان ایرانی، موردتوجه قرار بگیرد.

درباره این کتاب چند یادداشت کوتاه و یک مقاله بلند منتشر شده است. یادداشت ها چندان قابل توجه نیستند ولی مقاله

بلندبالایی که شروین فریدزاد، ویراستار کتاب و شاگرد کلاس علیرضا مشایخی- در روزنامه مشهوری درباره این کتاب نوشته، راهمانا و روشنگر است، و می تواند به چاپ بعدی این کتاب اضافه شود. در یادداشت حاضر، جایی برای نقد، نظر و فن توضیح کتاب معمه آن سال های بی خاطره نیست. تنها می توانم به چند نکته کوچک اشاره کنم زیرا به ویرایش دقیق تر، تمسیر کردن نکه های بلند به قطعات کوچک تر، و خودمونی تر، کمی سابقه بهتر در صفحه بندی و جمع بندی انتخاب حرفه مناسب، حذف کردن آن چند ورق حلقای در انتهای کتاب که حاوی تصویر رنگی روی جلد کتاب و اس دی های علیرضا مشایخی است و رنگ واقع گرایانه ناچوری به گل کتاب می زند و روحی آن را از آن اصالت کاپیولت عکس می، بقیه، به نوعی عکس رنگی ارزان قیمت تبدیل می کند. این کارنامه حمیم و تحسین انگیز، هم از کتاب و هم بهتر بود در یک کتاب مستند و تحقیقی که ویژه معرفی زندگی و آثار علیرضا مشایخی آهنگساز و مدرس باشد، چاپ شود، نه در این کتاب، با این حال، هیچکدام از این ایرادها فعلی نمی شود که کتاب را خنثیم و از بسیاری نکه های آن که با نثر خوب و صمیمانه و تلخی دلپذیری نوشته شده اند، لذت نبریم.

مشایخی هیچ گاه بی خاطره نویسنده و خاطره حضور زنده و فعال او از زندگی دوستان و شاگردانش هم پاک نشانی نیست.



مورای انتخاب درست مسیر با مشکل مواجه کرده بود همزمان که درگیر موسیقی از منظر اجرایی بودم. آن را در مطبوعات هم دنبال می‌کردم و در مقام پرستکار و ژورنالیست از جریان‌هایی که وجود داشت، مطلع بودم. در واقع تصور این بود که فضای عمومی موسیقی برای کسی که می‌خواهد مسیری را انتخاب کند، فضای مخدوشی است و تصمیم‌گیری، انتخاب و گزینش بخشی صورت می‌گیرد. در این فضای تصویرروشنی از مفاهیم کلیدی نادریم و بیشتر نابویروی می‌تواند.

تصور این افراد را برای گفت وگو انتخاب کردید؟

ما نسلی در موسیقی ایران داریم که نسل مایه به حساب می‌آیند، یعنی حداقل بین موسیقیدان‌های قدیم و نسل تازه. اینها که شاگردان مکتب برومند شناخته می‌شوند، بیشترین تأثیر را در موسیقی سه دهه گذشته داشته‌اند. این نسل پیامد یک جریان اجتماعی است نه مسیری که به صورت تفرادی طی شده باشد. این فرضیه‌ای بود برای ورود به مباحث، اگر این نسل پیامد یک جریان اجتماعی باشد، پس باید بین آدم‌های آن نقاط مشترک زیادی وجود داشته باشد. اما در ظاهر امر چنین نیست. برابند شرایط موسیقی در همه زمینه‌ها بریده جریان نژادی کرده که یکی از این جریان‌ها برومند است. در این گفت وگوها در حقیقت با نسل مایه موسیقی مباحث نظری را مطرح کردم. بدون اینکه خودم دخل و تصرفی در آن داشته باشم.

داد، موسیقی در دهه ۶۰ کایع رانیدو بود و از ویژگی‌های گذشته خود فاصله جدی گرفت و حضور فرهنگ موسیقی عامیانه به عنوان موسیقی اصیل ایرانی چشم‌های عموم روید. دانش استادان شاخص موسیقی در چنین فضایی در آزادی کامل به سر می‌بردند و از دید صرفت، مرکز باستان‌شناسی موسیقی می‌توانست با پاسداشت، حفظ یا بازسازی موسیقی گذشته ایران فعالیت کند. این مرکز نامیس نشد، اما مرکز حفظ و اشاعه موسیقی با مدیریت هنری مرحوم برومند در سال ۱۳۳۷ آغاز به کار کرده با اساتدان تراز اول موسیقی که در آنرا بودند. در دوره جریان روز موسیقی ایران هیچ جایگاهی نداشتند در آنجا مشغول به تدریس شوند. اساتذاتی مثل علی اصغر بهزاری، سعید هرمزی، عبدالله دومی، علی اکبر شهنازی، و رکن الدین مختاری و…

با گزینش صورت و برومند، شاگردانی که استعداد ویژه در موسیقی داشتند، انتخاب شدند تا با موسیقی قدیم ایران آشنا شوند و حقوق دریافت کنند.

تعلیم شفاهی اساتذاه منسوخ شده موسیقی، زیوتوار موسیقی ایرانی از رویف میرزا عبدالله تا رویف‌های سازی یوسفه فروتن و سعید هرمزی منابع ما برای شکل‌گیری موسیقی جدی بود که در مرکز حفظ و اشاعه ضبط شد. شاگردانی که آنجا پرورش پیدا کردند با دوتکرش تعلیم دیدند، منظر باستان‌شناسی فرهنگ و صوفی‌گری باستوریزه شده‌ای که در مرکز رایج بود.

از اول قصد گفت وگو با همین چهار نفر را داشتید یا برنامه‌تان عوض هم شده؟

تا حدودی طلایی به عنوان بهترین نوازنده، ناز مکتب قدما و حسین علیراده میروازی که همین ترک موسیقی گذشته دیدگاه‌های نو درباره موسیقی داشت را به عنوان اولین نفرات برای گفت وگو انتخاب کردم و همچنین محمدرضا لقمی و پرویز مشکاتیان را که البته مصاحبه با این دو مسیر نشد. لقمی در ایران نبود و مشکاتیان تمرکز لازم را نداشت، اما فرات است. از آینده با این دو نفر هم گفت وگو کنتم.

آیا با انجام این گفت وگوها قصد داشتید مسیر صحیح موسیقی را برای خودتان مشخص کنید و پاسخ پرشن‌های بی‌جوابان را در این زمینه بیاید؟

نه قصد من طرح مباحث نظری و مقایسه تطبیقی بود. در حقیقت در زمینه گفتارهایی که حاوی دیدگاه‌های نظری موسیقی باشد، موسیقی ما فقر بسیاری دارد. تمام مکتوباتی که در این زمینه می‌شناسم یا مجموعه نت است یا رسالت‌هایی موسیقی که مسائل فرامادی این هنر در آنها مطرح شده و ماهیت غنایی موسیقی را توجیه می‌کند. در حالی که نیاز است موسیقی را مجرد از ماهیت تزاعلی خود و مباحث تئوری که صرفاً فنی و تکنیکی است و شرایط اجتماعی و سیاسی تأثیرگذار بر بررسی کنیم که این شرایط حاصل تصادف‌های دوری یک اجتماع است.

نسل مرکز حفظ و اشاعه تنها نسلی هستند که از منظر شخصی به اظهار نظرهایی که روی تجربیات فردی شکل می‌گرفت پرداختند که در این اظهار نظر ها اکثر مخدوش و برپاکه بود و باید متوجه می‌شد.

محسن شهرنازدار اگر چه هنوز به ۳۰سالگی نرسیده، اما بیشتر از ۱۰ سال است که در مطبوعات قلم می‌زند و از همان ابتدای کار موسیقی را به عنوان حوزه تخصصی خود انتخاب کرده است. او آلا ن سوزول صفحه مهرگان و صفحه موسیقی در روزنامه ایران است و مجموعه گفت وگوها درباره موسیقی ایران را زمانی انجام داد که تفریح از شنده‌هایی بود که خواسته یا ناخواسته گریبان هر روزنامه‌نگاری را می‌گردد. این گفت وگوها از ۷سال پیش آغاز شد و به گفته شهرنازدار از دو سال پیش برای انتشار آماده است، اما تا زمستان سال ۸۳ امکان انتشار آن فراهم نشده بود. او نمی‌خواست این کتاب‌ها به صورت جداگانه منتشر شوند، چرا که در آن صورت امکان بررسی توأم و مقایسه تطبیقی برای مخاطب را از بین می‌برد. کتاب مجموعه گفت وگوها شامل گفت وگو با حسین علیراده، مجید کیانی، داریوش طلایی و محمدرضا دوریشی است و نشر نی اقدام به انتشار آن کرده است.

نگارهای که باعث شد تصمیم به انجام مجموعه گفت وگوهای درباره موسیقی ایرانی بگیرید، چه بود؟

انگیزه شکل‌گیری این گفت وگوها نزدیک به ۷سال پیش به وجود آمد. از آن زمان با این موسیقیدان‌هم به عنوان روزنامه‌نگار و هم به عنوان هنرجوی موسیقی ارتباط داشتم و در جست و جوی مسیر صحیحی در موسیقی بودم. آن موقع گزینش‌های متنوع و پرشن‌های بدون پاسخ در موسیقی ایران برایم جود داشت که



راحله فاتح‌بیگی

گفت وگو با محسن شهرنازدار

۷ سال طول کشید

هدف شما از این گفت وگوها پاسخ به پرسش‌هایی بود که در جریان موسیقی ایران برای شما به وجود آمده بود و تا آن موقع بی‌پاسخ مانده بود؟ شما می‌توانستید کتابی بویوسید که حاوی نظرات این نسل به همراه نظرات و عقاید خودتان باشد، اما به جای آن گفت وگو را انتخاب کردید، بدون اینکه نظرات خود را به آن بپیازید. دلیلش چه بود؟

می‌دانم حقیقت می‌خواستم بین نظرات حسین علیراده، مجید کیانی، داریوش طلایی و محمدرضا دوریشی مقایسه‌ای تطبیقی انجام بدهم که البته دوریشی شاگرد مکتب برومند نبود، اما همزمان پاسه نفر دیگر در دیرنمان موسیقی تحصیل می‌کرد. حضور او امکان مقایسه تطبیقی را بین دانشجویان دیرنمان موسیقی و شاگردان مکتب برومند را فراهم می‌کرد. می‌توان متسی شاگردان مکتب برومند به عنوان «بچه‌های مرکز حفظ و اشاعه موسیقی» به عنوان یک متسی صفتی و تیمی بررسی کرد. انتخاب حسین علیراده، مجید کیانی و داریوش طلایی به این علت بود که این سه نفر در مرکز حفظ و اشاعه حضورری نزدیک داشتند. این مرکز حاصل ایده و شکل‌گام دکتر داریوش صرفت بود که دوریشی در مقطع دکتری حقوق تحصیل می‌کرد و با موسیقی ایران ارتباط نزدیک داشت. حضور او فرصتی را برای انجام مطالعات جامعه‌شناسی هنر یا نگاه فرهنگی‌ها به مراث فرهنگی فراهم کرد. صرفت در پاریس کتابی نوشت و ارتباط با موسیقی ایران، ویژگی‌های موسیقی ایرانی و سبک‌های آن را به زبان فرانسه بررسی کرد.

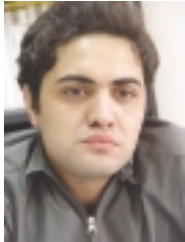
او در آن کتاب تأسیس مرکز باستان‌شناسی موسیقی را پیشنهاد داد. موسیقی در دهه ۶۰ کایع رانیدو بود و از ویژگی‌های گذشته خود فاصله جدی گرفت و حضور فرهنگ موسیقی عامیانه به عنوان موسیقی اصیل ایرانی چشم‌های عموم روید. دانش استادان شاخص موسیقی در چنین فضایی در آزادی کامل به سر می‌بردند و از دید صرفت، مرکز باستان‌شناسی موسیقی می‌توانست با پاسداشت، حفظ یا بازسازی موسیقی گذشته ایران فعالیت کند. این مرکز نامیس نشد، اما مرکز حفظ و اشاعه موسیقی با مدیریت هنری مرحوم برومند در سال ۱۳۳۷ آغاز به کار کرده با اساتدان تراز اول موسیقی که در آنرا بودند. در دوره جریان روز موسیقی ایران هیچ جایگاهی نداشتند در آنجا مشغول به تدریس شوند. اساتذاتی مثل علی اصغر بهزاری، سعید هرمزی، عبدالله دومی، علی اکبر شهنازی، و رکن الدین مختاری و…

با گزینش صورت و برومند، شاگردانی که استعداد ویژه در موسیقی داشتند، انتخاب شدند تا با موسیقی قدیم ایران آشنا شوند و حقوق دریافت کنند.

تعلیم شفاهی اساتذاه منسوخ شده موسیقی، زیوتوار موسیقی ایرانی از رویف میرزا عبدالله تا رویف‌های سازی یوسفه فروتن و سعید هرمزی منابع ما برای شکل‌گیری موسیقی جدی بود که در مرکز حفظ و اشاعه ضبط شد. شاگردانی که آنجا پرورش پیدا کردند با دوتکرش تعلیم دیدند، منظر باستان‌شناسی فرهنگ و صوفی‌گری باستوریزه شده‌ای که در مرکز رایج بود.

از اول قصد گفت وگو با همین چهار نفر را داشتید یا برنامه‌تان عوض هم شده؟

تا حدودی طلایی به عنوان بهترین نوازنده، ناز مکتب قدما و حسین علیراده میروازی که همین ترک موسیقی گذشته دیدگاه‌های نو درباره موسیقی داشت را به عنوان اولین نفرات برای گفت وگو انتخاب کردم و همچنین محمدرضا لقمی و پرویز مشکاتیان را که البته مصاحبه با این دو مسیر نشد. لقمی در ایران نبود و مشکاتیان تمرکز لازم را نداشت، اما فرات است. از آینده با این دو نفر هم گفت وگو کنتم.



بنابر این فکر کردم ساده‌ترین راه این انجام گفت وگو با این افراد بود. کتابی که حرفی برای نوشتن نداشتند و کسی باید حرف‌های گفتنی آنها را در موسیقی مکتوب می‌کرد.

مجموعه گفت وگوها در اصل هدف من انعکاس دیدگاه‌های این نسل، به هر صورت اگر این گفت وگو با یک نفر انجام می‌شد یا اینکه هر کدام با فاصله زمانی در می‌آمد، کیفیت تطبیقی خود را از دست می‌داد.

برای امکان مقایسه تطبیقی بهتر نبود با نمایندگان از چند نسل صحبت می‌کردید نه فقط با موسیقیدان یک نسل؟

می‌خواستم تحولات اجتماعی در موسیقی بررسی شود و افرادی که انتخاب کردم نماینده‌های نسلی بودند که در آن تحولات اجتماعی تأثیر بسیاری بر موسیقی گذاشته بود. آنها از سنت به معنای گذشته خود فاصله گرفته‌اند و تبدیل به مؤلفان این هنر شدند.

تالیف در موسیقی، قبل از این وجود نداشت؟

هر سنتی را می‌توانیم به عنوان مؤلفانه، راوی هنر گذشتگان را اجرا می‌کنیم. اما وقتی هنر سنتی خود را به فراموش کردن تاخلف نزدیک می‌کنند، از قواعد قدیم و باطنی، جوهره و خلق اثر سنتی فاصله می‌گیرند. در این شرایط تحلیل‌هایی که نظار، جامیل سنت هستند، عدلای ارجاعات دقیق به متن اثر مؤلف ندارند. ممکن است اثر و فضای یک به تشکیل آن کمک کرده، دیگر باستر اصلی و قدیمی آن هم ارتباط مستقیم نداشته باشد. اما همین اثر به طرح مباحث نظری و تحلیل‌های ارتباط اجتماعی با هنر نیازمند است.

شما برای امکان بررسی تطبیقی به طرح سؤال‌های یکسان رو آوردید؟

در حقیقت سرفصل مشترکی مثل موسیقی جامع در سال‌گذار، مباحث شناسی، تعریف برخی از واژه‌های کلیدی موسیقی، فونت فرهنگی، عبور از سنت و… تهیه کردم و نوع فعالیت و تجربیات این آدم‌ها هم کاملاً در طرح سؤال‌ها تأثیرگذار بود.

از همان ابتدا تصمیم گرفتید صرفاً منتقد شکل آرا و نظریات این نسل باشید یا در جریان گفت وگو این قضیه به شما تحمیل شد؟

از اول هم قصد داشتم مشترک‌های برای این مباحث پیش بیاورم. گذشته از اینکه باز نظری آدم‌ها هم در حدی نبود که این مباحث مهم را به سراج‌های برساند. فرات‌بیج کسی را بگرم و فرات را به چالش اندازم تا این که ضرورتی برای تشجی‌گیری وجود نداشت. می‌خواستم کتاب‌ها مثل آینه‌های برای انعکاس نظرات این هنرمندان باشد. در جریان گفت وگو بررسی پرشن‌ها مایه جنبی نمی‌رسید و ساعت‌ها درازد، آن بحث می‌گردید اما ایجاد مسیری موردی و فرعی کل جریان مخدوش نبود. در عین حال می‌خواستم نتیجه‌گیری را به مخاطب واگذار کنم.

شما قبلاً گفتید که آغاز گفت وگوها از ۷سال قبل بود. فکر نمی‌کنید نظرات این هنرمندان در این سال‌ها مانع کرده بردمان در روند گفت وگو، آرای کلی و دیدگاه‌های نظری هنرمندان ممکن شده، و چون تاکنون تغییر زیادی را نشان نداده، کار مهم‌ها کارگرو را نسبی خود را حفظ کرده است اما قصد دارم در جاتی‌های بعدی در آن تجربیاتی بدهم و بعضی از آنها مانند دیدگاه‌های علیراده تصحیح کنم.



مهران ادیب

گفت‌وگو با رضا مهدوی: نوازنده سنتور و مدیر مرکز موسیقی حوزه هنری

از کتاب و نشریه



عده‌ای از دوستان، آلبوم‌های مرا فقط بجز آثار محدودی در نظر می‌گیرند، ما چنین محدودیتی نداریم. محدودیت‌های ما به مرزهای اعتدالی برمی‌گردد نه به انواع سبک‌های موسیقایی. ما هم در کتاب هم نواز، از هر جنس سبک و گرایش موسیقایی تولید کرده‌ایم. دوستی سبکی کرده‌ایم از هر ژانری، حتی راک. منظور من این است که ما انتخاب کرده باشیم، در فیلتر کتاب‌های ما هم از کلاسیک غربی هست، هم تئوری موسیقی ایرانی. هم ترجمه ترانه‌های پاپ دهه ۱۹۷۰ هم موسیقی ویژه مراسم رقصان. هم کتابشناسی موسیقی ایران و پارسی‌ویک اثر مدرن که می‌دانیم در سراسر ایران حتی بیست نفر مطالعه کنند. و این شرایط ندارد اما به خاطر ارزش فرهنگی و ماندگاری آن و مورد استفاده قرار گرفتن برای آینده‌نگاران، ما جاب می‌کنیم. این آثار با نظارت و اعمال نظر چند شورای تخصصی مرکب از نوازندگان موسیقی کشور انتخاب می‌شوند. خیلی از این افراد به طور همزمان در دیگر نهادهای سیاستگذار دولتی حضور دارند. هستن و این مسئله برای مرکز موسیقی وقت می‌گذارد.

آیا می‌توانیم مرکز موسیقی حوزه هنری را یک ناشر دولتی **ملازمه‌مند** به نشر آثار موسیقی بدانیم؟

در واقع، نه دلیل آن را می‌گویم. مرکز موسیقی در سال‌های گذشته، هیچ نوع فعالیتی در زمینه نشر نداشته. فقط دو سه کتاب کوچک آن هم در ارتباط با جشنواره منتشر کرده بود که اصلاً به بازار کتاب هم نرسیده بود. بودجه مرکز صرف کارهای دیگری می‌شد و فعالیت انتشاراتی برای مهم نبود. از سال ۱۳۸۸ فعالیت تازه‌ای را شروع کردیم و با تلاش زیاد برای نشر و انتشارات بودجه درخواست کردیم با اینکه هیچ مرجع دولتی برای این کار بودجه نداشت. یعنی در شرح و تشریح تعریف شده بود اما ما همه این توضیحات باید بگیریم که نه ما یک ناشر آثار موسیقی هستیم. ما مرکزی هستیم. قابل به پژوهش و تعیین مسیر فرهنگی و تولید کتب موسیقی برای ما خیلی اهمیت دارد. در حال حاضر بخش خصوصی تولید نواز و سی دی دارد و به هر حال نیاز جامعه را تأمین می‌کند و ناشران فعال و پرکار هم در زمینه کتاب‌های موسیقی داریم ولی هیچ مرکز دولتی کار پژوهش و نشر را حمایت جدی نکرده و تولیدهای بی دردی نداشته است. ما از این طریق می‌خواهیم روحیه پژوهش و تحقیق را فریاد کنیم.

بازتاب این فعالیت‌ها برای شما در این مدت چه بوده؟

برای ارزیابی کارنامه هر مرکز دولتی که غیر از نشر باید بدهد کار دیگر را به سامان بدهد، این دو سه سال زمان زیادی نیست. ولی خوشبختانه از اینکه عرض کنم موفقیت‌هایی ما کم نبوده است؛ چند

رضا مهدوی را از کنسرت هایش در تالار اندیشه و برنامه‌های پژوهشی آموزشی که از سال ۱۳۷۰ تا به حال موسس و راه‌انداز آن بوده می‌شناسیم اما کارنامه مدیونیت او در مرکز موسیقی حوزه هنری که از سال ۱۳۸۸ شروع شده، رفته رفته به اندازه کارنامه مدیونیت او می‌شود. دو سال گذشته مرکز موسیقی حوزه هنری بین دیگر نهادهای سیاستگذار موسیقی در ایران، یعنی مرکز موسیقی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، واحد موسیقی صدا و سیما و انتشارات دانشگاه‌های مربوط به موسیقی، بالاترین حجم تولید کتاب را داشته و عناوین متنوع و قابل توجهی را انتشار داده است. اگر چه درباره محتوا و کیفیت این آثار جای تامل و گفت‌وگو وجود دارد. گذشته از این رضا مهدوی سردبیر ماهنامه مقام موسیقایی است. با او در این زمینه گفت‌وگویی داریم؛ در این گفت‌وگو دوستانه، رضا مهدوی ترجیح داد که سوالات کوتاه شوند و جواب‌ها به صورت مکتوب نوشته شوند.



مرکز موسیقی حوزه هنری در دو سه سال گذشته فعالیت‌های زیادی را از خود نشان داده و بخصوص در انتشار کتاب فعال بوده است. دلیل توجه و سرمایه‌گذاری مرکز شما روی نشر چیست؟ مرکز موسیقی حوزه هنری یک نهاد سیاستگذار موسیقی وابسته به دولت است و عمده هدف آن، ماهی و اهدافی است. یکی از رویین اهداف ما، الکترونیکی و نمونه سازی در حوزه‌های مختلف فرهنگی موسیقایی کشور است و تولید هم تیاره موجود برای الکترونیکی و نمونه سازی، تولید صورت‌های مختلف دارد. تولید زنده مثل کنسرت، تولید تصویری مثل فیلم ویدئو یا برنامه تلویزیونی، تولید شنیداری یا حامل‌های صوتی مثل نواز و سی دی و تولید مکتوب مثل کتاب و نشریه. کارهایی هم ترکیبی از دو یا سه از این‌ها را داریم. مثل کتاب‌هایی که با سی دی صوتی منتشر می‌کنیم. به دلایل مختلف، برای ما نشر کتاب و مجله در اولویت اول قرار داد و به‌یاری خاصی به آن می‌دهیم.



بیش از ۲۰ عنوان اثر مکتوب موسیقایی در نمایشگاه اسال از سوی ناشران نام‌آشنا حوزه هنری، معرفی می‌شود. معرفی این آثار بسیار متنوع است و هر یک از این فعالیت‌ها، ضمن غنیه فرهنگ شده، به‌طوری که در میان آنها یادداشت می‌توان کلامی را دید که ویژگی عمومی جسته است. این وضعیت نشان می‌دهد که مرکز موسیقی از کل‌نگری، کم‌کم به سمت جزئیات ملی می‌دهد و با تدارک به مخاطب خاص خود ارتباط برقرار نماید. در ادامه این نوشته، به‌صورت گذرا کتابی به نام **تازه‌های نشر موسیقی عوامیم** داشت که برای نخستین بار محیط نمایشگاه بین‌المللی کتاب را تجربه می‌کند.

فرهنگستان هنر

سال گذشته برای نخستین بار در تهران جنبش صحنه‌های آرموی موسیقیدانان بزرگ قرن هفتم و نهم توسط فرهنگستان هنر و انجمن ارشدیناسی سفارت فرانسه برگزار شد و موفقیت آن چاپ چند اثر مکتوب در ارتباط با هم‌ایش بود. از کتاب‌ها عبارتند از: احوال و آثار صحنه‌های آرموی به قلم امین و ایرج نعمانی عالی، رساله شرقیه به خط صحنه‌های آرموی و شرح احوال نوشته صحنه‌های آرموی با تصحیح زنده‌یاد سید عباس معارف.

سوره

انتشارات سوره معمولاً چاپ کتاب‌های مشق موسیقی را سرلوحه کار خود قرار داده است. اسامی نیز سوره با دستی پر میزان نوازندگانی خواهد بود که دنبال نشانه‌های تازه موسیقی هستند. جدیدترین کتاب‌های سوره در نمایشگاه عبارتند از: روش تمرین سنتور تألیف قدرت‌الله ستایش، دیوان اول وین وین صبا با ویرایش رحمت‌الله به‌یگی، و نقارت (۶۰

عنوان از کتاب‌های ما در برنامه تدریس دانشگاه قرار گرفته، نزدیک نیمی از عناوین ما در مدت کوتاهی به چاپ دوم رسیده. بسیاری از موضوعات مربوط به رابطه مذهب و موسیقی برای اولین بار در کتاب‌های ما و در ماهنامه مقام موسیقایی مطرح شده و همه اینها، نگاه دیگری را به مرکز موسیقی تغییر داده است. هم اکنون محققان برجسته‌ای هستند که همه گونه پیشنهاد نشر از طرف ناشران مشهور ایران دارند ولی می‌آیند و با تلفیق و جستجو که کار زنده‌خوان می‌کنند که دوست دارند مرکز موسیقی حوزه هنری ناشرشان باشد. با اینکه شرایط ما در قراردادها هم چیزی بیش از ناشر خصوصی ندارد.

دوره ماهنامه مقام موسیقایی

خوب است، به هر حال این نشریه در دوره مختلف فعالیت داشته. دوره اول دو واقع زین نظر دوست اهل قلم نام آقای میرعلی نقی بود که به صورت فصلنامه منتشر می‌شد و زین نظر دوست اهل قلم نام آقای میرعلی نقی بود خوبی داشت. بعد زین نظر یک عده دیگر از دوستان منتشر شد که به موسیقی پاپ غربی می‌پرداخت. در دوره تازه، سیاست‌ها عوض شده و مجوز ما موسیقی ایرانی و بحث‌هایی اعتدالی است. ما در حال حاضر تعداد قابل توجهی نواز بدون برگشت داریم و در شهرستان‌ها هم مشترکان بسیاری داریم. در این دوره هدف ما معلمان دانش به حوزه‌های است. می‌بینیم که در این تها نشانی دولتی موسیقی کشور بیشتر نوسندگانش، جوان‌های دانشگاهی هستند.

تازه‌های موسیقی نمایشگاهی

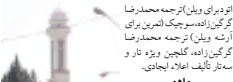
جدید موسیقی را به نمایشگاه آورده است که عبارتند از: موسیقی رقصان در ایران نوشته هوشنگ جاوید، موسیقی حماسی ایران (کریه) مقالات اشرف انوار صحنه‌های آرموی با تصحیح سید عباس معارف که به صورت مشترک با همکاری فرهنگستان هنر چاپ شده است. نقش زن در موسیقی مناطق ایران نوشته هوشنگ جاوید، آواهای روح نواز مربوط به لایحه نوشته هوشنگ جاوید که چاپ دوم آن اصلاحات صورت گرفته است. گروگان پارسی نوشته جهانگیر نصیری اشرفی.

تی

تا اولین فعالیت نشری چاپ کتاب گفت‌وگو درباره موسیقی ایران است که در چهار جلد مجزا عرضه می‌شود. معرفی کتاب مربوط به گفت‌وگوهای محسن شهرزاد با چهار تن از استادان موسیقی ایران درباره برخی مسائل جهانی است. در این کتاب‌ها محمدرضا درویشی، داریوش طالی، حسین عطی‌زاده و مجید کتانی به‌طور جداگانه و هر کدام در یک کتاب مورد پرسش قرار گرفته‌اند.

چنگ

انتشارات جنگ که عنوان نخستین نشر تخصصی کتب موسیقی در ایران را به همراه دارد، در نمایشگاه اسال از ۲۰ اثر جدید عرضه می‌کند. تقریباً همه این آثار مربوط به قطعات موسیقی برای سازهای مختلف هستند که وین و پیانو بیشترین کتاب‌ها را به خود اختصاص داده‌اند. سنتور نیز در این میان دو کتاب حاوی قطعات کردی را به خود اختصاص داده است علاوه بر اینها می‌توان به دیدار شرقی و غربی، تألیف کیوان ساکت و آموزش جامع گیتار کلاسیک نوشته پیرامی ایلانه اشاره کرد.



اندریاز ویلن(ترجمه محمدرضا کرگن زاده، سوچیک، لندن برای آژنه و ویلن) ترجمه محمدرضا کرگن زاده، گنجین ویژه ناز و سه تن تألیف اعجازی.

ماهور

مؤسسه فرهنگی هنری ماهور به عنوان برگزارکننده نشر همچنان پرکار است. البته بهترین کتاب ماهور، جلد دوم دائرةالمعارف سازهای ایران به قلم محمدرضا درویشی به نمایشگاه اسال رسید و گویا چند روزی پس از نمایشگاه از چاپخانه منحصراً خواهد شد. با آن وجود ماهور شش عنوان کتاب جدید را در شرح برای نخستین بار عرضه می‌کند. نقشی به یاد لایحه از هنرمندان ایران با تصویرگری علی حسروی، هنر پیانو دانشنامه نوازندگان، نوشمارگان و ضبط‌های استثنایی پیانو نوشته دیوید دیوال با ترجمه مهری‌سادا احمدیان، ریذیف چهارگاه استاد مرتضی خیابان نژاد و با نت‌نگاری اشکان افغوری، چهل قطعه برای سنتور با گردآوری استاد فرامرز پایور و تدوین مینا افقاده‌پیش در آمد، چهار ویرگ برای سنتور از کتاب دوره متوسطه حسین عطی‌زاده تدوین میهن‌افزاده، پارسی‌ویک نوا برای تی و راکت‌نژده می‌ساخته حسین عطی‌زاده

سوره

انتشارات سوره مهر وابسته به حوزه هنری، شش عنوان کتاب

شماره ۲۲۱
۲۱ اردیبهشت ۱۳۸۴
www.musici.com

۷

شماره ۲۲۱

۲۱ اردیبهشت ۱۳۸۴

www.musici.com

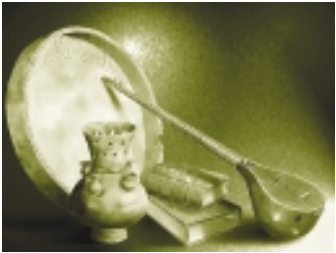


دیدگاه

آنت غامدی

۹ دیدگاه درباره کتاب‌های موسیقی

دیدگاه‌های حسین دهلوی، شاهین فرمت، پرویز مشکاتیان، مجید کیانی، داریوش طلائی، شهرام ناظری، عبدالحسین مختاباد، علیرضا افتخاری و هوشنگ جاوید



وی می گوید: دو دسته کتاب در عرصه موسیقی وجود دارد؛ یکی کتاب‌های تئوری و آموزشی و دیگری کتاب‌های فرهنگی و تاریخی موسیقی. در بخش عرصه کتاب‌های تئوری و آموزشی بدون استثنا دچار اشکالات ساختاری هستیم و حتی مراکز یا سازمانی که این مشکلات و نقایص را مرتفع کنند وجود خارجی ندارد. با این توصیفات اشکالات زیربنایی منجر می‌شود که نشر جوان فقط از موسیقی اصلی و اصولی دور و دورتر شوند.

وی تشکیل یک گروه علمی را برای انتشار کتاب‌های آموزشی جامع و کامل ضروری می‌داند و می‌افزاید: می‌بایست یک گروه علمی نظیر کانون نوازندگان خانه موسیقی تشکیل داد تا این گروه مسؤلیت استاندارد بودن مطالب کتاب‌های آموزشی را به عهده گیرند.

این پژوهشگر که از نبودن سرمایه‌گذار و ناشر بخش خصوصی در عرصه انتشار کتاب‌های فرهنگ و تاریخ موسیقی گلّه‌مند است، تصریح می‌کند: در حال حاضر پژوهشگرانی چون محمدرضا درویشی، جهانگیر نصیری اشرفی یا کیمک نهادها و مراکز دولتی و یا با هزینه‌های شخصی به چاپ کتاب‌های خود اقدام می‌کنند؛ به طوری‌که بر خود را بدون از حمایت‌های بخش خصوصی تعداد کتاب‌های عرصه فرهنگ و تاریخ موسیقی را برای انتشار محدود می‌کند. به گفته جاوید، نگارش و فکر بخش خصوصی به این مضمون که انتشار این قبیل کتاب‌ها سرمایه اصلی رابازی نمی‌گرداند ناشی از ناآگاهی است، زیرا زمانی که ناشر، مؤلف را بشناسد و به درجه و اعتبار او واقف باشد حتماً بودجه بیشتری را در این عرصه سرمایه‌گذاری خواهد کرد. همان طور که این اتفاق در بخش خارجه نویسی صورت گرفته و با استقبال خوب و پیشگیری مواجه شده است.

گلّه‌مندی جاوید از ناشران خصوصی در شرایطی مطرح می‌شود که این بخش بسیاری از آثار خواننده‌های سطح پایین را با کاغذ کاهی نازک و با قیمت بسیار بسیار گران منتشر می‌کند؛ این کار منجر به ندامت جریان مرموز و ریشه‌ای می‌شود که آسیب‌های جبران‌ناپذیری را هم به مؤلفان فرهنگی و هم به مخاطبان وارد می‌کند.

جاوید که تا به حال کتاب‌های مختلف و متنوعی در عرصه موسیقی نواحی تألیف کرده است، آخرین کتاب موسیقی که خواننده موسیقی عربی تألیف دکتر صادق المهذلی است سرمایه‌گذاری در بخش موسیقی نواحی را هر چند زیاد، کم می‌داند و خاطرنشان می‌کند: محمدرضا درویشی سال‌ها زحمت و برهات به خرج داد تا دایره‌المعارف‌سازی نواحی را عرضه کند. حال این عرصه به وجود کتاب‌هایی چون دایره‌المعارف موسیقی نواحی و دایره‌المعارف ترانه‌های آیینی، مذهبی، همچین توجه‌ها، مرتبه‌خوانی‌ها، مصیبت خوانی‌ها و... و سرمایه‌گذاران قدر برای حمایت مالی از انتشار چنین کتاب‌هایی نیازمند است. افرادی که اضافه می‌کنند: تا زمانی که پژوهشگران به صورت انفرادی و بدون حمایت ناشران بخش خصوصی برای شناساندن موسیقی نواحی به مخاطبان تلاش می‌کنند، نباید انتظاری جز این بپزیر که مشاهده می‌کنیم داشته باشیم.

داریوش طلائی

پدیده کتاب‌سازی خطرناک است

کیمبره آثار تألیفی در زمینه موسیقی ایرانی از جمله

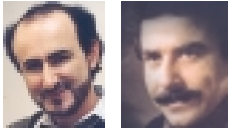
پاسخگویی به نیاز مخاطبان و در عین حال فرهنگ‌سازی برای موفقیت یک اثر هنری حرف اول را می‌زند. اما عرضه و انتشار کتاب‌های موسیقی با دو اشکال عمده و اساسی یعنی نداشتن مخاطب عام و در صورت وجود مخاطب عمومی، رعایت نکردن مؤلفه‌ها و مؤلفه‌های فرهنگ‌سازی مواجه است که مؤلفان فرهنگی را نسبت به ارائه آثار تونشاری موسیقی دلسرد و مشتربان را به نشر در چنین عرصه‌ای بی‌حیل می‌کند. با توجه به این عوامل منجر می‌شود که بیشتر کتاب‌های ناشری و ترجمه‌ای فقط و فقط دو کتابخانه‌های شخصی افراد خاص پیدا شود و حتی کتابخانه‌های عمومی و کتابفروشی‌های معبر از وجود این کتاب‌ها خالی باشد.

شیرام ناظری

از وجود تفکرات سطحی و عامی رنج می‌بریم

به گفته شهرام ناظری، تدوین و انتشار کتاب‌های موسیقی باید جنبه عمومی و همگانی داشته باشد تا سطح فکری و دیدگاهی مخاطبان نسبت به انواع موسیقی ارتقا یابد. او می‌افزاید: درصدها بسیار زیادی از کتاب‌هایی که در حال حاضر در عرصه هنر موسیقی انتشار می‌یابند فقط به درد اهل فن می‌خورند؛ صوری که ما از وجود تفکرات سطحی و عامیانه در این عرصه رنج می‌بریم، بنابراین مراکز موسیقی چون وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، حوزه هنری، خانه موسیقی، مرکز موسیقی... باید به فکر ارائه راه حل و برنامه‌ای ریشه‌ای باشند که به مرور زمان به تغییر این نوع فکر منجر شود.

این خواننده که آخرین کتابی که خواننده آثار نشت



عبدالحسین مختاباد، علیرضا افتخاری، شهرام ناظری

شده پرویز مشکاتیان است، آموزش کتاب‌های موسیقی که در عرصه فرهنگی منتشر می‌شود ضروری می‌داند و تأکید می‌کند: تغییر دیدگاهی و اندیشه‌ای با تغییرات منسجم و آرام‌نسل آینده ممکن است. این مورد هم از طریق آموزش رسانه‌ای به خواننده‌ها و آموزش به آنچه‌ها در دوران تحصیل محقق می‌شود. ناظری به وجود کتاب‌های سطح پایین در عرصه موسیقی انقلاب اشاره می‌کند و ادامه می‌دهد: اخیراً ابراج موسیقی‌های سطح پایین، بسیاری از آثار به ظاهر تألیفی این عرصه نیز رنگ و بوی عامیانه به خود گرفته است. که متأسفانه ادامه این روند در بلندمدت به نفع هنر آسیب‌پذیر موسیقی نخواهد بود.

وی هم به وجود معضلاتی چون رعایت نکردن امتداد، عدم رجوع به مرجع رعایت نکردن حقوق مؤلف و... معتقد است و می‌گوید: این مشکلات در بخش زیادی از کتاب‌ها وجود دارد و رعایت این عوامل به احساس تعهد فرد، شخصیت فردی و اجتماعی وی بر می‌گردد. مثلاً زمانی که یک اثر توسط بهرام بیضایی، شععی کدکنی انتشار می‌یابد، نمی‌توان در آن عده‌ای پیدا کرد یعنی اینکه هر چقدر فردی از لحاظ پرستیژ اجتماعی، مسؤلیت‌پذیری، احساس تعهد در قبال خود و جامعه در زده بالاتری داشته باشد به همان درصدها، درجه و سواست و وقت او در ارائه و انتشار یک اثر بیشتر می‌شود.

هوشنگ جاوید

پژوهشگران با هزینه شخصی کتاب چاپ می‌کنند

نبودن کتاب در بخش فرهنگ و تاریخ موسیقی به نظر هوشنگ جاوید از کاستی‌های پایه‌ای و مهم به شمار می‌آید.

ضعف‌های عمده محسوب می‌شود زیرا ارائه چنین آثاری، پژوهشی دوچندان، تسلط کامل و همچنین تلاش زیادی را طلب می‌کند.

داریوش طلائی، نوازنده توانای تار، در همین زمینه می‌گوید: کاستی‌ها و کمبودهای آثار نوشتاری در عرصه موسیقی کلاسیک را می‌توان از طریق ترجمه آثار زیادی که در این زمینه موجودند، جبران کرد. اما برای برگردن کردال عمیق نبودها و نداشتن‌های موسیقی ایرانی باید عده‌ای اهل فن و نلسوز دور هم جمع شوند و به تألیف چنین آثاری همت گمارند.

او که بنازگی کتاب دایره‌المعارف سازه‌های نواحی اثر درویشی را امروز کرده است، وضعیت نشر کتاب‌های موسیقی را از لحاظ کیفیت خوب ارزیابی می‌کند و تصریح می‌کند: کتاب‌های موجود در زمینه موسیقی از لحاظ کمیت رشد خوبی بازند ولی این آثار از نظر کیفیت یعنی ساختار، موضوع، اعمال تخصص و کاربردهای ویژه در حد استانداردهای لازم نیستند.

این نوازنده تار و پژوهشگر، بعضی از کتاب‌های موسیقی را فاقد رعایت وفاداری می‌داند و می‌افزاید: بسیاری از قطعات موسیقی ایرانی شگافی‌اند به همین خاطر کسی که قصد نت کردن این آثار را دارد باید نسبت به اصل و ساختار موسیقی آنها وفادار باشد. همچنین مسائلی چون عدم رجوع به مآخذ، دخل و تصرف بیش از اندازه نیز گریبانگیر این کتاب‌ها است، البته مشکلاتی از این قبیل درباره آثار هنرمندان و مؤلفانی که در قید حیات نیستند به وفور و به کرات مشاهده می‌شود.

طلائی رشد روزافزون معضل کتاب‌سازی را خطرناک می‌داند و می‌گوید: معضل کتاب‌سازی به این صورت است که بعضی از ترکیب چند کتاب، کتابی تازه به وجود می‌آورند یا مطالب مختلف را از منابع جمع آوری می‌کنند و آنها را به نام خود چاپ می‌کنند. متأسفانه رشد این نوع کتاب‌ها در دهه اخیر خود به معضلی مهم تبدیل شده است که هیچ تغییر مثبتی در جامعه فرهنگی ایجاد نخواهد کرد. به نظر این نوازنده، مؤلفان برای انتشار کتاب‌های موسیقی به حمایت بیشتری نیاز دارند، چرا که ناشران با استفاده از روابط خود، راحت می‌توانند به انتشار کتاب اقدام ورزند اما اگر مؤلفان خود بخوانند به انتشار آثارشان اقدام ورزند با مشکلات عده‌ای باید دست و پنجه نرم کنند.

علیرضا افتخاری

بودجه‌های موسیقی

صرف کارهای رویتایی می‌شود

در ادامه علیرضا افتخاری روند نشر کتاب‌ها در عرصه‌هایی نظیر خارجه نویسی و زندگی‌نامه را مناسب می‌خواند و می‌گوید: قبل از دست بردن درباره نشر کتب

موسیقی و معضلات مربوط به آن باید دیدگاههایی را که روند رخداین هنر را کندو محدود می‌کند از بین بپریم.به طوریکن زمانی که هنرمندان برای عرضی انام زمان بیشتری داشته باشند برای تألیف و ارائه آثار موسیقایی دقت بیشتری به خرج می‌دهند.

به گفته این خواننده نازمانی که هنرمندان این عرصه از نظر مادی زمین نداشتند نمی‌توانند وقت و هزینه‌ای برای ارائه آثار هنری بیع و عارفی العاده صرف کنند. خواننده آلبوم یادشاده کاروان و...که وی هم به تازگی جلد اول دایرةالمعارف سازه‌های نواسی ایران را مطالعه کرده است معتقد است که معلوم تر و معصوم تر از فنر موسیقیدان قشری وجود ندارد. در چنین شرایطی نمی‌توان از این فنر انتظار داشت که چراکتی در خیر موسیقی ایرانی تألیف کند. او می‌افزاید: برای بالا رفتن شعور و اندیشه انسان در هر عرصه‌ای و به خصوص عرصه هنر زمان محدود و سرمایه‌گذاری اندک اصلا جواب نمی‌دهد و متأسفانه آنچه امروز شاهد آن هستیم به این صورت است که مقدار هفتکفی از بودجه مربوط به موسیقی صرف کارهای روتینایی نظیر برگزاری جشن‌ها، مراسم و... می‌شود در صورتی که همین بودجه اگر در عرصه فرهنگ سازی و آموزش‌های شالوده‌ای مصرف گردد حتما نتیجه آن دیده می‌شود.

انتقال تجربه از نسل نعل و اهل فن امروز در عرصه موسیقی به نسل آینده فقط از طریق نوشتن کتاب مقدور است که علیرضا انفخاری هم ششیدبا به این اصل تأکید می‌کند و خواستار می‌شود که هنرمندان بزرگ و صاحب سبک تجربیات و مامصلح تلاش‌های خود را به صورت نوشتاری در اختیار نسل جدید قرار دهند تا آنها از خطاهای گذشته پند گیرند و از قابلیت‌های موسیقی ایرانی برای ارائه آثار ماندگار و جاویدان وام جویند.

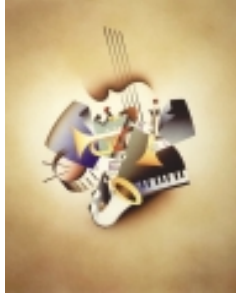
شاهین فرهت

کمبود دایرةالمعارف شاخص‌های موسیقی احساس می‌شود
پاچود نام این محبت‌ها.شاهین فرهت که اخیرا در زمینه آثار غیرموسیقی نمایشنامه سه خاوم، بابا گوریو و مافرا اثر مردیان مطالعه کرده از ارائه هر کتاب و اثری که جوانان را گمراه نکند اظهار حسرتی می‌کند و می‌گوید: چیزی که در حال حاضر کمبود آن ششیدبا احساس می‌شود وجود یک دایرةالمعارف شخصیت‌های موسیقی ایرانی و کلاسیک است. زیرا بسیاری از دانشجویان راجع به چنین کتابی سوالات فراوانی می‌کنند که به درسته برمی‌خورد.

خالق آثار مسغونی دواند، امام رضاع) و... که آخرین کتاب موسیقی دانشنامه موسیقی اثر علی فریدونی را مطالعه کرده می‌افزاید: برای نوشتن چنین دایرةالمعارفی که واقعا اثری جامع باشد باید موفالقی بی طرف درگرم آینه و کتابی درباره شخصیت‌های گذشته و معاصر موسیقی ایرانی و کلاسیک چون حسین علیزاده، عارف، شجریان، سنجر، روحانی و... تألیف کنند.

مجید کیانی

کتاب‌های موسیقی مخاطب عام ندارد
روح آسانه‌های الکترونیک نظیر اینترنت، ماهواره،



گرایش مردم را به پدیده کتابخوانی روز به روز کاهش می‌دهد. مجید کیانی، نوازنده سنتور، به این صحبت‌ها اشاره می‌کند و می‌افزاید: نیاز مردم و اساسی به کتاب‌هایی چون شناخت موسیقی شرق و ارائه یک فرهنگ مشترک از آنها در حال حاضر کاملاحس می‌شود که این احساس نیاز باید از طریق فرهنگستان هنر، مراکز موسیقی و... پاسخ داده شود.

این ردیف‌دان که کتاب‌هایی چون هنر پیانو (آوید دولال) و آموزه‌های سوفیان (حسین نصر) را بتازگی خوانده است، فروش نازل کتاب‌های موسیقی را به ناامیدی ناشران مرتبط می‌داند و اظهار می‌کند: کتاب‌های موسیقی که امروزه منتشر می‌شود نیاز موسیقیدان‌ها را رفع می‌کند و به طور قطع مخاطب عام ندارد. در این شرایط کتابخانه‌ها باید خرید و جلد اوهر کتاب می‌توانند کمک شایانی به اهالی موسیقی و بازار نشر کتاب بکنند.

حسین دهلوی

سرقت ادبی چیزی پیش پا افتاده است
حسین دهلوی می‌گوید: مشکل اول موسیقی این است که هنر هنوز جایگاهی ندارد و چون جایگاهی ندارد در مسیر اصلی خود رشد نمی‌کند و در نتیجه افراد کمتری هم برای فراگیری درست و صحیح آن اقدام می‌کنند. به گفته خالقی ایرانی «مانا و مانی» که سال‌های سال حسرت چاپ نت و اجرای این اثر را در سر دارد، هنر موسیقی از حمایت بخش خصوصی برخوردار نیست و بخش دولتی هم کتاب‌های وسیع تر و پرفروش‌تری برای عرضه در دست انتشار دارد. در این موفقت یا کتابی چاپ نمی‌شود یا در صورت چاپ به دلایل همیشگی چون انتشار بی موقع، توزیع نامناسب در گوشه و کنار کتابفروشی‌ها خاک می‌خورند.

این آهنگساز تصریح می‌کند: سرقت ادبی از دیگر عوامل دست و پاگیر برای ارائه یک اثر محسوب می‌شود. مثلا کتاب پیوند شعر و موسیقی آوازی نوشته من قبل از انتشار توسط شخصی به چاپ رسید و اینکه اتفاقات در شرایطی که موسیقی زیر ضربه است امری پیش پا افتاده و سطحی تلقی می‌شود.

دهلوی در پایان خاطر نشان می‌کند که نازمانی که وضعیت هنر موسیقی مشخص نشود افراد صلاحیت دار برای ارائه آثار نوشتاری و موسیقایی کمتر دخالت می‌کنند و این وظیفه خاطر را به حاشیه نشینیان و اهلالن می‌سپارند.

پرویز مشکاتیان

شرمند ز نسل جوان می‌شویم
پرویز مشکاتیان که اخیراً کتاب در کوجه باغهای ترنم را منتشر کرده است و در حال حاضر مشغول نوشتن «تصانیف ۴۴» است، مطالعه موزیسین‌ها را در زمینه‌های دیگر ضروری می‌داند و می‌گوید: زمانی که یک موسیقیدان در زمینه‌های دیگر یعنی سینما، نقاشی، تئاتر، فلسفه، اجتماع و بخصوص ادبیات مطالعه داشته باشد، بالطبع این اطلاعات به مرور زمان در ذهن او رسوخ پیدا می‌کند و دایره لغاتی و سطح دیدگاهی وی گسترده‌تر می‌شود و او در ناخودآگاه خود، ذهن آفرینش اثر گزینش بیشتری می‌کند.

این آهنگساز که بتازگی در زمینه موسیقی کتاب «هنوز او در زمینه آثار غیر موسیقی کتاب «سیرمغ و سی‌مغ اثر دکتر علی نفی منزوی را مطالعه کرده است، درباره کمبودهای آثار نوشتاری در عرصه هنر موسیقی، خاطر نشان می‌کند: این کاشتی‌ها را باید با دید ژرف‌تری نگاه کرد زیرا هنوز از این هنر که هنر اول است و با جان آدم‌ها سر و کار دارد، تحلیل هویت نشده است و عده‌ای هنوز با بی‌مهری به آن نگاه می‌کنند.

به گفته این تصنیف‌ساز، با توجه به لایه‌های متفاوت جامعه و پستندهای متفاوت آن، تحقیقات درباره انواع موسیقی لازم است، البته برای به وقوع پیوستن این عمل باید مراکز فرهنگی بودجه کافی در اختیار گروهی عاشق پیشه و کارکشته قرار دهند تا آنها یک بانک اطلاعاتی درباره انواع موسیقی‌ها، فولکلور، حماسی، نواسی، مقامی، ایرانی و... به وجود آورند و اینکه در هر کدام از این بخش‌ها چه آثاری نوشته شده است و چه آثاری باید نوشته شود.

اوبه این نکته که انسان میراث خوار انسان است، اشاره

می‌کند و می‌افزاید: نازمانی که یک ساختار ارگانیک و بودجه مشخص در اختیار موسیقیدان قرار بگیرد، این فنر نمی‌تواند تجربیات خود را در اختیار نسل جوان قرار دهد و به آنها خط و منی دهد. در نتیجه موسیقیدان‌ها شرمند ز نسل جوان می‌شوند.

به نظر این نوازنده نوازمانی سنتور، در صورت حمایت فرهنگی و مادی می‌توان تمام هنرمندان محیوب و مقول متخصص در دور هم جمع کرد که خودشان را موظف و



شاهین فرهت



مجید کیانی



حسین دهلوی

مسؤول بدانند تا به نسل جوان و جامعه آینده خط بدهند و تقاضای جبران کنند.

عبدالحسین مختاباد

فرهنگ شفاهی مایلاست
در پایان این گزارش، عبدالحسین مختاباد بازار نشر کتاب‌های موسیقی را ماند وضعیت دیگر کتاب‌ها می‌داند و ارزیابی خوبی از آن ارائه نمی‌دهد. او می‌گوید: نشر کتاب‌های موسیقی سرمایه‌گذاران جدی و مؤلفان جدی‌تر را می‌طلبد که متأسفانه در حال حاضر نه تنها سرمایه‌گذاران جدی در این حوزه وجود ندارند بلکه تعداد مؤلفان آن هم از انگشتان یک دست تجاوز نمی‌کند. البته در زمینه کتاب‌های ترجمه‌ای نیز اثر یا آثاری که قابل طرح باشد وجود ندارد و بیشتر مترجمان به تکرار ترجمه کتاب‌ها در درباره تاریخ و متون موسیقی می‌پردازند. این خواننده که آخرین کتاب مطالعاتی اش فلسفه موسیقی بوده است و همچنین کتاب موسیقی بست مدرن



هوشنگ جاوید



داریوش طلایی



پرویز مشکاتیان

را در دست ترجمه دارد، اشاره می‌کند: کمبود مباحثی چون فلسفه موسیقی، جامعه‌شناسی موسیقی، تحلیل موسیقی شرق و غرب و... کاملاً احساس می‌شود. وی که در سال ۱۳۸۲ «سرد کتاب» که بیشتر فضایی کردگانه دارد و از آهنگسازی کرده و انتشار داده بود، ادامه می‌دهد: در جامعه‌ای که پنج میلیون دانشجو دارد شمارگان کتاب از دو تا سه هزار نسخه آفزون نمی‌شود که این خود از پایین بودن فرهنگ کتابخوانی حکایت می‌کند: در مقابل شمارگان ۱۰۰ هزار تایی آلبوم ناشران بالا بودن آمار فرهنگ شفاهی نسبت به فرهنگ نوشتاری است. به گفته مختاباد هنوز مرکز با سازمانی وجود ندارد که تازه‌های نشر در هر حوزه‌ای را به اطلاع متخصصان آن رشته برساند. به همین خاطر این قشر حتی از وجود کتاب‌های منتشر شده در حوزه خود بی‌اطلاع هستند چه رسد به خواندن آنها. مختاباد اصمال این پیشهادها و نظریه را در صورتی محقق می‌داند که نسل آینده آموزش و مهارت ببیند. وی اضافه می‌کند: بعضی فکر می‌کنند که کار موسیقی یعنی اینکه عده‌ای بنوازند یا بخوانند، در حالی که این کارها اگر چه باید وجود داشته باشد ولی جزو کارهای روتینایی محسوب می‌شود و مایه وجود معققان و آسیب‌شناسان نیازمندتریم. مختاباد به این سبب که عده‌ای معتقدند که از موسیقی ایرانی استقبال نمی‌شود، اشاره می‌کند و تأکید می‌کند: این نظر در صورتی علمی می‌شود که درباره آن تحقیق و آسیب‌شناسی شود و این کارها توسط یک نفر و با هزینه‌های شخصی امکان پذیر نیست.



روی شیشه در ورودی مرکز **موسیقی بتهوون** نوشته شده است. **تألیس ۱۳۳۳** شاید این **فروشگاه قدیمی ترین فروشگاه موسیقی در ایران باشد** اما مشتریان و و یا **فرض محصولات موسیقی (چه کتاب، چه آلبوم) آن را می‌شناسند.** دریاوه و **رحمت کتاب‌های موسیقی در بازار** از **بایک چمن آرا** مدیر این **فروشگاه** بشنوید.

چند عنوان کتاب موسیقی در این فروشگاه هست؟

بیش از چهارصد عنوان کتاب و چهار هزار عنوان آلبوم موسیقی که در ایران مجوز گرفته است.

چه کتاب‌هایی بیشتر مورد توجه است؟

در حوزه موسیقی چند گروه داریم اولین گروه کتاب‌های آموزشی از تئیرین قطعات موسیقی،آموزش سازهای ارایی گرفته تاآموزش تئوری‌های ابتدایی موسیقی،دسته دوم کتاب‌های موسیقی عمومی از قبیل جازارت،تاز،کتابخانه تاریخ موسیقی،دسته سوم کتاب‌های تخصصی و سرهای ز که تعداد کمی دارند،چهارم و پنجم کتاب‌های مرجع و دسته ششم کتاب‌هایی که مجموعه ترانه‌های یک هنرمند را با اطلاعات لازم جمع



نورزاد میری

گفت و گو با بابک چمن آرا؛ مدیر فروشگاه موسیقی بتهوون

یک کتابفروشی با مخاطبان خاص

آزری کرده است.

در فروشگاه ما کتاب‌های آموزشی و تخصصی فروش بیشتری دارد. فکر می‌کنم دلیل آن هم این باشد که بیشتر از اینکه ما مخاطبان عمومی داشته باشیم،مخاطبان تخصصی داریم کهتمیزش می‌اید خریداران **غیراولان** شما چه گروهی هستند؟

بیشتر هنرچوها و دانشجوهای هستند که دنبال کتاب‌های تخصصی تئوری موسیقی و آموزش سازهای مختلف می‌گردند،برای ما که فرشته‌یک حوزه تخصصی هستیم کتاب‌های،حاطرات باجموعه ترانه‌های یک خواننده،فروش کمتری دارد.اما یک دسته مخاطب دیگر هم داریم که مجموعه دارها یا شنودگان حرفه‌ای موسیقی هستند.

این شنودگان حرفه‌ای بیشتر چه کتاب‌هایی می‌خرند؟
تقریباً همه نوج کتابی که منتشربند،مورد توجه آنهاست. آنهامثل هنرچوها هستند که به دنبال کتاب‌های خصوصی آمده باشند.هر چند وقت یک بار به ما سری می‌زند و هر کار تازه‌ای را که با سلیقه‌شان جور باشد از ما می‌خرد.چه آلبوم موسیقی چه کتابی.

شما آلبوم موسیقی را نومی نگر نمی‌خرند؟

چرا زاره که با دوستان در آن باره صحبت کرده‌ایم،به این وضعت اعتراض کردیم،حاجتیه ناشران کتاب هم کم و بیش در جریان هستند. مشکل ما اینجاست که تولیدکننده محصولات فرهنگی هستیم اما زیر مجموعه حجابیه فروشندگان لازم حویث:تیسوری و موبایل به حساب می‌آید.اعتراضات و پیگیری‌هایمان هم به نتیجه‌ای نرسیده است.به نظر من جای تولیدکنندگان محصولات موسیقی هم در نمایشگاه ناشران است.

حدود یک سالگی است که فروشگاه بتهوون از چهارپاره انقلاب به میدان محسنی منتقل شده است. این نقل مکان به مخاطبان شما تأثیر نداشته است؟چون وقتی بتهوون در چهارراه انقلاب بود دانشجویان دانشگاه هنر و هنرستان‌های موسیقی یا کسانی که مراکز فرهنگی آن منطقه مثل تالار وحدت رفت و آمد داشتند مشتریان اصلی شما بودند. در میدان محسنی چه گروه خریداری سراغ شما می‌آید؟

تقریباً همان مشتری‌ها را داریم اماحوزه مراجعه‌شان فرق کرده،قبلاً هنرچوها و دانشجوها هر هفته سری به فروشگاه می‌زدند و خریدهای

کتابشناسی توصیفی موسیقی ایران

راهنمای ارزشمند

دوره معنودری از مطبوعات را دیده بود و نفاذ تمام مقالات آن هم مربوط به موسیقی ایرانی بود.
در کتاب‌ها و مقالات «بچه‌بچه» نوشته بودند، خیلی آسان نبود فهمیدن این که مطلب یا مقاله مورد نظر را چطور می‌شود پیدا کرد. خیلی وقت‌ها عنوان مقاله،عبرف،عنوان مقاله نبود و داستانی و انتقاد شده بود. این کتابها و کتابچه‌ها بزرگ تر به این فکر انداخت که خود یک فهرست برای خودم بنویسم بویژه به‌طور خوبی بگویم برود در پیدا کردن و دریاوس گرفتن از مقالات موسیقی در نشریات قدیمی البته آنها که درباره موسیقی ایرانی بودند.مجموعه قش‌هایی که جمیع شد به پیشنهاد یک استاد،چاپ کارفران فانی که شاهد تلاش صبح با شب دیده در کتابخانه ملی بود، آنها را به خیال خود تیسیر کردم که شاید یک کتابشناسی موسیقی درست کند.
زود استاد علی‌الحسن آذنگر راهنمای شدم و آن وقت بود که ازش یک راهنمای خوب راهفهمید با راهنمایی‌ها و ویرایش استفاده از یک بار دیگر تمام این مجموعه قش‌ها را که حدود هشتصد صفحه دستنویس در کاغذ ۸۴می‌شد را بر هم زدم و از نو باکتوس

کردم.
جلد اول کتاب که حرف به حرف آن از زیر قلم استفاده آذنگر گذاشته بود،زود ناشری که جناب آذنگر زود ایشان کار می‌کرد،گم شد!
و مجبور شدم سباز به استفاده از جمیع برگردان موجود در مژله این کتاب بچسبم و آن نویسنده در این فاصله،قش‌های دیگری هم اضافه می‌شدند و در جمیع شرایط خود را از لحاظ حقوقی شد که از نشر این کتاب هم نظر کردم و تنها در از گامی قش‌های تازه را بدون هیچ عذری برای انتشار به جمیع اضافه می‌کردم.در این سال‌ها،استادان و دوستان بزرگوار محضرهای صفا و محضرهای درویشی با سلف بسیار مشوق من در نشر این کار بودند ولی شرایط خودم برای کار چها نبود.
تا اینکه در سال ۱۳۸۳، با یکجری و علاقه‌ای که دوست گرمی جناب آقای رضا معنودری در نشر مرکز موسیقی حوزه هنری به این کار نشان دادند،جلد اول آن را به‌عنوان کرده و با همکاری دوست مسلط به فن مصطفی‌زایی و سنجه‌پورزی،عقاب علی‌احمدی،جلد اول آن را برای چاپ آماده کردم.
می‌خواستم به نمایشگاه برسد ولی وسواس‌های خودم و اینکه کتاب بعد از پانزده سال تاخیر کاملاً بی‌نقص باشد آن را چند ماه عقب انداخت.

جزئی می‌گردند و تقریباً هر روز تعدادی از آنها را می‌دیدیم،اما مجموعه دارها و مشتریان قدیمی‌مان دور به دور سری می‌زدند و خرید کلی می‌کردند چون فروشگاه به اکثر آنها دور بود اما حالا رخصت است.مشترکان دائمی ما و مجموعه‌دارها تقریباً ماهی دو بار به فروشگاه سری می‌زند اما هنرچوها در موردی می‌آیند و در عوض تمام سرودهای خورا یک جالب‌هم می‌دهند. اکثر آنها ترجیح می‌دهند به جای اینکه چند ساعت در جریان انقلاب دنبال کتابشان باشند،آنها را یک‌جا بخرند.از طرفی مشتریان جدیدی هم پیدا کرده‌ایم که خیلی تخصصی موسیقی را دنبال نمی‌کنند.

در طول و یوزاری نمایشگاه،کتاب فروش شما چطور است؟
کتابت جالب اینجاست که نه تنها از مشتریان‌مان کم نمی‌شود،بلکه اضافه هم می‌شود،بخصوص شهرت‌های‌ها آنها یک سال منظر می‌ماند. تا به نمایشگاه می‌آیند و همه خریدشان را انجام داد،اما بعد از یک روز سراغ ما می‌آیند می‌گویند ما خیلی از کتابهایمان را پیدا نکردیم خیلی از ناشرانی که می‌خواستیم پیدا نکردیم،چون تمام کتاب‌ها یکجا نبود تا ببینیم چه چیزهایی به دردشان می‌خورد. آنها روز بعد از نمایشگاه، فروشگاه‌های تخصصی می‌آیند و خریدشان را تمام و کمال انجام می‌دهند. فکر می‌کنم این مسأله برای فروشگاه‌های تخصصی دیگر هم صادق باشد.

به عنوان کسی که بدون واسطه با مخاطبان کتاب‌های موسیقی سر و کار دارید،آیا فضای در این حوزه می‌بینید؟
کتاب دریاوه،آیا فضای در این حوزه می‌بینید؟
کتاب‌های موسیقی داریم اما مشکل اینجاست که به زودتسند ملاحظاتی که مشکلات این است که کتاب‌های که درباره موسیقی کلاسیک جهان است تنها تا سال ۱۹۵۰ پیش آمده و موسیقی سال‌های بعد به آن اضافه نشده است.کتاب‌های تخصصی سالم هم کم است.ملاز برای من کتاب از سزارهای قدیمی و تازه در سه تا بیش از دوازده،عنوان کتاب در بازار هست.خبر کتابی هنرچوها،مانی‌نالد،کدام،ایریند،تمام آن کتابها فقط آموزش‌های ابتدایی و ساده سارهاست.
در زمینه کتاب‌های حرفه‌ای و تخصصی بسیار ضعیف هستیم. به علاوه بسیاری از کتاب‌های غیرایرانی هیچ کتابی ندارند.ملاز سازهای بادی یا زهی،اگر هم هست مدت‌ها آموزش آنها خیلی قدیمی است.مثل کتاب‌هایی که برای پیانو و ویولون در بازار وجود دارد.

یادداشت

سیدول قیاسی

سیدعلی‌رضا موعظی یکی در توضیح مشخصات کار خویش می‌نویسد: «باید و نگار اولیه کتابشناسی موسیقی در ایران مربوط به سه سال پیش و شامل ویرایش‌هاست که اتفاقاً در همان ایام هم چاپ کتابخانه‌های آذنگر بوده‌اند.بعد از انقلاب هم با ذوق و علاقه شخصی به این کار دست زده‌اند. در نمونه از پژوهش‌های مربوط به بخش‌های دولتی را که

در سال‌گان معنودری منتشر شده است دیدم که ارزش خاصی دارند و زودتصمیم گرفتم از زودی برگردان کتابخانه‌ها و نشریه‌ها،انتشار خوبی برای نگارگران باشد.مجموع دست‌انگشت‌های بسیار نظافتی و برای تزئین عتاق کتابدار که استشاران را نمی‌مشناسند،آن کار را انجام داده‌اند.به البته من ندیده‌ام و نمی‌توانم درباره آنها حرف بزنم و انتظار می‌کنم زودتر منتشر شوند.اما امیدوارم کار خودم می‌توانم قائل به چند امتیاز شوم.

اول اینکه گردآوری مواد منحل آن چند سال وقت را گرفته و طباً فقط منابع مشهور را دیده‌ام،که منابع معروف را دیدم،بسیاری ازجاعات در کتاب من هست که مطمئن دیگران بسیار کمتر آنها را دیده‌اند.با اصالت دیده‌اند.دوم اینکه چندجگه نویسی شده و درحقیقت آن کردن از آن باعث بسیاری ایجاد گرفته است.گامی برای چنددست‌نویس که عنوان کتاب که تنها یک شماره مدخل این بود.هم درازمدت یک جمله کتابشناسی را در روزهای منادی وقت گذاشتم.اما مجبور شدم،کتاب و کباب را به فصل‌های مختلف برحسب موضوع بخش کنم و بر بخش را ذیل فصل مربوط در فهرست قرار دهم.
در مراجعه‌کننده در نهایت سرعت و سهولت برگردان از این تراجم بود.بروز کتابخانه‌ها،کتابفروشی‌ها،تخصصی در موسیقی ایرانی هنوز زیاد نیستند.بیشتر کتاب‌ها به مجموعه‌ای از کتابت مربوط به تمام رشته‌های موسیقی هستند.من در تهیه این مجموعه،نه آن فهرست مقالات فارسی استفاده کرده،نه از فهرست‌نویس‌های وزارت ارشاد،نه کتابشناسی‌های دیگر،نه مجله و روح نشرده نمایه نه برگردان کتابخانه‌ها را ردنویسی کرده،اگر کسی اهل فن باشد و کتابخانه‌ها خود را بلد باشد می‌فهمد که چه زنگنه شده و همین امراس که استادان بزرگ کتابشناسی - آذنگر و قاضی-شاهد شده و همین امراس که گذشته بود و این را بارها بازگو کرده‌اند.
ویرایش استفاده ایشان هم از اعتبارات کار من ناچیز است.از این که کارم در حقیقت می‌تود با احتیاطاً مشابه‌هایی پیدا می‌کنند.همه‌امی را دو و نه درجایی کار تقویت‌بالا بنویس و دو در میان آن، نیست.
قصه و روایت من است، فرهاد،کسی می‌گوید کدام کتاب زودتر چاپ شد، می‌گوید کدام کتاب کم‌مردودتر است.
برایش زحمت بیشتر کشیده شده.امیدوارم تفاوت‌ها در چیر انداز،رنج دروز من باشد.»

«کتابشناسی توصیفی موسیقی ایران» (جلد اول)؛ نگارش و تدوین:

سید علی‌رضا موعظی، ویرایش و پیشگفتار: استاد علی‌الحسن آذنگر، آماده‌سازی و رای چاپ: عقاب علی‌احمدی، تهران: مرکز موسیقی حوزه هنری و انتشارات سوره مهر، بهار ۱۳۸۴.

پس از پانزده سال، نخستین جلد از تلاش قائل نوج سید علی‌رضا موعظی،محقق و مورخ موسیقی ایرانی،به گوشش مرکز موسیقی حوزه هنری منتشر می‌شود.
اول قلم در موسیقی،موسیقی‌نگاری یا مجموعه شامل توضیح مقالات موسیقی در روزنامه‌ها،مجمعه‌ها و و ایام،المعارف‌های عمومی و تخصصی می‌شناسد.اما کمتر کسی می‌داند که اول موزلق یکی از بهترین کارهای تحقیقی در موسیقی ایران بوده و قسمت اصلی آن را در سال‌های ابتدای چواری پایان برده است.اما در انتشار این تحقیق بارزلق می‌داند حدود پانزده سال عقب افتاده است؟ سؤالی است که تنها خود او می‌تواند پاسخ‌گویش باشد.

کتابشناسی عنوانی است کلی که در علم کتابداری،به فهرست‌نگاری مشخصات کتاب‌ها،مقاله‌های نشریات و حتی رسالات دانشگاهی اطلاق می‌گردد.در عنوان کتابشنسی آن بسیار گزافی است.کتابشناسی موسیقی ایران، مجموعه مشخصات اقلام کتاب یا مقاله به نوبتسده یا سوم، تاریخ نشر، شماره صفحات و ... است و مقالاتی است که از نشریات داخل و خارج از ایران اختصاصاً به زبان فارسی و اختصاصاً درباره موسیقی‌های گوناگونی در ایران و یا در ارتباط مستقیم با آن نوشته شده‌اند.سیدعلی‌رضا موعظی یکی از آن کار را از ۱۳۳۶ شروع کرده و بدون هیچ کمک دولتی یا خصوصی،با علاقه شخصی و با رکنکن از ساعات فراغت، آن را نقطه نقطه سازمان داده است. او در توضیح کار خود، می‌گوید: «از آنجا که علاقه اصلی من در تحقیق،مطرف به تاریخ موسیقی شهری ایران بود،موسیقی در تهران بود، منوجه شدم که در این زمینه حصلا کتابی نداریم.برج، همان کتاب معنودری سرگشته موسیقی ایران نوشته استاد عتاقی بود که جلد سوم هم سال‌ها بعد به آن اضافه شد.

در چهلوی مرحوم حسن مشون هنوز دو نیمه بود و در کتاب‌های خاطرات موسیقیدان‌ها هم خبری نبود.امکانات کم بود و راهنمای درستی هم نداشتیم.تا اینکه منوجه شدم مطبوعات قدیمی بهترین منبع هستند.در این مقالاتی هست که در قلم‌ها پیدا می‌شود.برای پیدا کردن مقالات موسیقی می‌لستم بستم درهای مطبوعات قدیمی را ورق به ورق بخوانم و به این راهمی که می‌همه آنها دسترس نمی‌داشت.
راهنمای‌ام کرده که از کتابشناسی موسیقی تألیف خاتم ویردا شامخی که سال ۱۳۵۲ چاپ شده بود استفاده کنم. این کار اولین کتابشناسی بود که واقعاً کار خیلی خوبی است.اما فقط

روزنامه موسیقی



شماره ۱۰

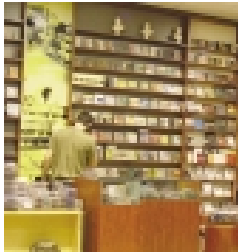
۱۱ اردیبهشت ۱۳۸۴

سال‌هاست بازار نشر و کتاب با مشکلات گوناگون دست به گریبان است. فقدان اقبال عمومی از یکسو و قیمت کاغذ و چاپ از سوی دیگر به بحران‌های همیشگی این عرصه بدل شده است که گویا کم‌تر کسی می‌تواند اما همچنان ادامه دهد. در این میان چاپ کتاب‌های تخصصی که با خوانندگان خاص سروکار دارند، به دلیل محدود شدن دامنه مخاطب و فعالیت و کمبود پژوهش‌های انجام شده در حوزه‌های مربوط به خود مسائل دیگری را هم به دنبال دارد.

در حال حاضر تنها ۸۰۰ عنوان کتاب با موضوع موسیقی در کتابفروشی‌های معتبر ریانت می‌شوند که در میان کل کتاب‌های انتشار یافته در حوزه‌های دیگر موسیقی جزئی است. بخش اعظمی از این ۸۰۰ عنوان را نیز کتاب‌های آموزش ابتدایی و کتاب‌های کنکور تشکیل می‌دهد که تقریباً در افرای آگاهی‌های مخاطبان تخصصی این حوزه ندارد. از سوی دیگر به گفته کارشناسان و دست‌اندرکاران این حوزه کتاب‌های آموزشی موسیقی هم طی ۲۰ سال اخیر تغییر چندانی نداشته و تنها تجدید چاپ شده است.

حسن کلیاتان مدیر نشر چشمه کتاب‌های موجود در بازار نشر را اما توجه به علاقه مخاطبان به سه دسته تقسیم می‌کند و معتقد است کتاب‌های موسیقی از نظر استقبال در دسته سوم قرار می‌گیرد و مخاطبان پرشماری ندارد. اما در عین حال فروش آنها آنگذر هم به دست نیست و نشران چاپ کتاب در بعضی از موضوعات این حوزه علاقه نشان می‌دهند.

بیشتر نشران به بی‌توجهی ناهماه‌دوشی اعتراض دارند. حسن مفیدی مدیر انتشارات و کتابفروشی پارت که از قدیمی‌ترین نشران این حوزه است، این باره می‌گوید: روزرات فرهنگ و روشاند اسلامی حتی یک کتاب هم از اینچنینی‌هاست. بازارهاش اهدوم و پوری چیزهایی که کتاب هم نمی‌توان به آنها گفت. به نشران هم کاغذ می‌دهند هم



کتاب را از آنها می‌خرند. کتاب‌هایی که هیچ تائیری بر فرهنگ ندارد. اما به ما توجهی نمی‌شود. ناچاریم کتاب‌های آموزشی یا مرجع موسیقی را در ۳۰۰۰ نسخه چاپ کنیم و در طول ده سال تک تک بفروشیم. اگر ارشاد از ما کتاب می‌خرید دستمان برای فعالیت‌های وسیع‌تری باز می‌شد.

در کتابفروشی‌های تخصصی موسیقی حدود ۸۰۰ عنوان کتاب یافت می‌شود. پرشمار گران‌ترین آنها سه تا چهار هزار نسخه است. اما کتاب‌هایی مثل تئوری موسیقی یوترباب هم وجود دارد که ۳۰ هزار تجدید چاپ شده است.

تاکفتم‌نم‌اند که این دسته کتاب‌هایی است که خواندگان آن برای داوطلبان کنکور هم ضروری است. نشران تخصصی این حوزه به دلگشایی یک‌دست هم نمی‌رسند. اما اکثرایش از بیست سال است که در حوزه موسیقی فعالیت می‌کنند. زمانی که از نشران درباره وضعیت کتاب‌های موسیقی در بازار نشر و ضعف‌هایی که در این حوزه وجود دارد می‌پرسیم، بیشتر آنها پاسخ روشنی ارائه نمی‌کنند. اما کتابفروشی‌ها و روزنویان موسیقی انتقاداتی به کتاب‌های این حوزه دارند.

گزارش

آزاده شهیرتوری

مشکلات بازار نشر موسیقی

در عرصه فروش

بناک‌چین آزادی فروشگاه موسیقی به‌طور قدیمی بودن و تجدید چاپ‌های مکرر کتاب‌های موسیقی را از ضعف‌های حوزه نشر می‌داند. در هیچ کتاب‌هایی که تاریخ موسیقی جهان با ایران را بررسی می‌کند، اشاره‌ای به اتفاقات پنهان پنجاه سال اخیر نشده است و اگر هم شده به صورت جزئی است. بسیاری از هنرمندان و دانشجویان علاقه‌مندند. مایلی را در اختیار داشته باشند که به این سال‌ها هم اشاره کرده باشد. و یا کتاب‌های آموزشی بیابان و بیننده‌های آموزش قدیمی دارند که امروز کمتر مورد استفاده است. بسیاری از خریداران به این نکته اعتراض دارند. برای بعضی از سال‌ها هم هیچ کتابی وجود ندارد. نشرانی که در این حوزه به صورت تخصصی کار می‌کنند، باید چنین موضوعاتی را هم برای چاپ کتاب در نظر بگیرند.

حسن کلیاتان دلیل این ضعف را کم‌بضامتی عرصه موسیقی می‌داند. کتاب‌های موسیقی مثل کتاب‌های ادبی گذشته نیست چون اهالی این حوزه کمتر به چنین کارهایی مبادرت می‌ورزند. نشر نمی‌تواند کتاب بی‌فایده، باید حاصل تحقیق و پژوهش صاحب‌نظران را منتشر کند. ما باید کتاب‌های جدیدی منتشر کنیم اما هیچ کتاب تألیف یا ترجمه‌ای به ما رایج نمی‌شود که جایگزین نمونه‌های قدیمی‌تر شود. به این ترتیب زمانی که هنوز کتابی در بازار خریدار دارد. نشران این همان را تجدید چاپ می‌کنند. هر چند قدیمی باشد. مگر اینکه کتاب جدیدی جایگزین آن شود.

حسن مفیدی مدیر انتشارات و کتابفروشی پارت هم می‌افزاید: بسیاری از استادان هنوز بر اساس همان کتاب‌های قدیمی تدریس می‌کنند. ما چند بار اقدام به چاپ کتاب‌های جدیدتر و کامل‌تر کردیم اما استادان هنوز از شاگردانشان می‌خواهند که همان کتاب‌های قدیمی را بخردند و بخوانند.

برای نشران هم تجدید چاپ آسان‌تر و کم‌هزینه‌تر است. پس به همان تجدید چاپ بسنده می‌کنند. مشکل این حوزه چاپ کتاب‌های قدیمی نیست، مشکل این است که هنر موسیقی به صورت علمی و آکادمیک فعال نیست که پویایی آن به حوزه کتاب هم منتقل شود.

از فروشی که کتاب‌های موسیقی در کتابفروشی ما دارد، متوجه شده‌ام که آموزش در این حوزه بسیار کم‌رنگ است و به همان کتاب‌های مقدماتی، درسی و کنکور ختم می‌شود.

انتشارات پارت نشر تخصصی کتاب‌های آموزشی است اما با توجه به استقبال از این کتاب‌ها معتقد است علاقه‌مندان به آموزش و یادگیری کم هستند. این نشر ترجیح می‌دهد کتاب‌های موجود را تجدید چاپ کند.

گرایش مخاطبان کتاب به کتاب‌های عام و ساده باعث شده نشران در تمام حوزه‌ها کمتر به چاپ کتاب‌های تخصصی علاقه نشان بدهند. درباره دف و شیوه‌های دف‌نوازی بیش از دوازده عنوان کتاب آموزشی مقدماتی در بازار وجود دارد. اما تنها دو کتاب دف‌نوازی بیشترفته و حرفه‌ای منتشر شده است. یا کتاب‌ها موزمی پیشرفته‌تر نوشته پرویز منصوری در بار بیشتر تجدید چاپ شده است که در حالی که هارمونی مقدماتی همین نویسنده بیش از ۸۰ بار تجدید چاپ شده.

نشران عمومی دیدگاه متفاوتی دارند. همان‌طور که مدیر نشر نی که سال‌های اخیر مجموعه‌ای با عنوان خاطرات اهل موسیقی منتشر کرده، معتقد است کتاب‌های عام در حوزه موسیقی کم‌مخاطب‌تر از کتاب‌های خاص است و در توضیح این موضوع می‌گوید: به هر حال یک هنر جزو مایوسیدگان کتاب‌ت تاریخ موسیقی را باید تهیه کند حتی اگر آن را کامل هم مطالعه نکنی. باید آن را داشته باشد. مادر مقابل نشران تخصصی موسیقی ناشر کم‌فروشی هشتم و طبیعت است. موضوعاتی را انتخاب کنیم که برای تعداد بیشتری از مردم جذاب باشد. به نظر من پر فروش‌ترین کتاب‌های موسیقی نت‌ها هستند بخصوص اگر از مشاهیر و چهره‌های شناخته شده باشد. پس طبیعی است که نشران تخصصی بهتر بتوانند در حوزه موسیقی فعالیت کنند چون مخاطب و فروش بیشتری دارند.

محمدعلی جعفری مدیر انتشارات ثلاث می‌افزاید: کتاب‌های مرجع یا تخصصی در تمام زمینه‌ها مخاطب کمی دارد. نشران اگر بخواهند در این حوزه فعالیت کنند، ناچارند کتاب‌های عام‌تری

مثل خاطرات زندگی نامه‌ها و آثار هنرمندان مشهور را هم چاپ کنند.

به این ترتیب هر کدام از نشران نوری دیدگاه متفاوتی نسبت به نشر کتاب‌های موسیقی مخاطب‌شناسی و شیوه فعالیت دارند. به نظر نمی‌آید اهداف و نحوه عملکرد آنها حتی مواردی که برای چاپ یک کتاب معتبر لازم می‌ماند به هم نزدیک باشد.

جعفری به راه‌حل این مشکلات را نگاه واحد و متحدان نشران به



این حوزه می‌داند تا آنها را در مسیر درست قرار دهد. اگر کسانی که در حوزه‌های مختلف کار می‌کنند یا کارشناسان و متخصصان آن حوزه مشورت کنند و همه سیاست‌های مشترک و صحیحی را در پیش بگیرند مشکلات کمتر می‌شود. فرهنگ و ارشاد اسلامی هنوز هم نظارت درستی بر این حوزه ندارد و توانست از کتاب‌های نشران در حوزه‌های یادگارهای پیدا کنند که آنها را به سمت هدف هدایت کند.

همایی که تصمیم داد چاپ کتاب در این حوزه و ادامه دهد، عدم انتشار پژوهش‌های جامع در حوزه‌های مغفوت موسیقی و از ضعف‌های نشر موسیقی می‌داند. جا داشت در سال‌های گذشته ارائه‌ها و موسیقی‌های مناطق مختلف کشور و انواع موسیقی‌هایی که در سال‌های اخیر رواج داشت تفکیک شده، مورد بررسی و در اختیار علاقه‌مندان قرار می‌گرفت.

موسیقی سال‌ها دهه ۵۰ و ۶۰ این در این میان بیش از هر دوره دیگری نادیده گرفته شده است و در عوض به جای آنها در بازار کتاب‌هایی وجود دارد که غالباً از ارزش علمی چندانی برخوردار نیستند. چاپ مجموعه مقالات یک موسیقیدان که هر کدام موضوعی مغفوت از دیگری دارد بیشتر به کتابسازی شبیه است تا کتاب.

همایی به نشران تخصصی انتقادی ندارد و ادامه می‌دهد. در حوزه‌های فرهنگی همیشه جای خالی وجود دارد. این حوزه بی‌انگه‌است و به سادگی نمی‌توان از ضعف‌های آن صحبت کرد. حوزه فرهنگ زنده، زاینده و در حال رشد است. زمانی تولید و نشر این حوزه منقطع می‌شود که پویایی وجود نداشته باشد.

در بیشتر دنیا نشران عمومی در تمام حوزه‌ها فعالیت می‌کنند و موفق هم هستند. اما در هر کدام از حوزه‌ها مشاورانی دارند که آنها را در آن حوزه بخصوص کمک می‌کنند. در ایران به دلیل اینکه حوزه نشر وسعت چندانی ندارد، حوزه‌های مختلف توسط مدیر انتشارات اداره می‌شود. یکی از مشکلات تخصصی کار کردن این است که انتخاب و امکان توسعه فعالیت ناشر کمتر می‌شود.

به نظر می‌آید نشران این حوزه هنوز به اتفاق نظر جامع و کاملی نرسیده‌اند. هر کدام ضعف کار را در نکته‌های مغفوت از دیگری می‌داند. اما در صنعت نشر با این همه مانع و مشکلات کوچک بزرگ، جعفری می‌توانیم امیدوار باشیم که نشران جمع شوند و مشکلات حوزه تخصصی موسیقی را حل و فصل کنند؟

روزنامه کتاب موسیقی

شماره ۲۲۱
۲۱ اردیبهشت ۱۳۹۲



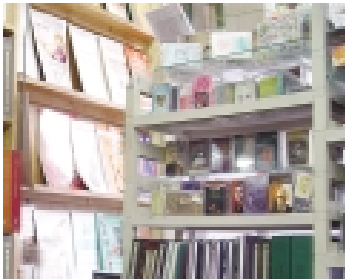
علیرضا پوراسید

گزارش

نگاهی اجمالی به کتاب‌های مهم موسیقی

چاووش‌ها و چکادها

اگر تعداد کتاب‌ها در حوزه موسیقی بیش از ۱۰۰۰ عنوان باشد طبیعی است که موضوعی قابل بحث و رایسته بررسی می‌باشد که به دلیل گستردگی و تنوع مطالب، مجال و فرصت شایسته‌ای را می‌خواهد تا آنچنان که باید و بشاید بدان پرداخت و چه بسا کتابی در چند مجلد فقط از عهده معرفی مختصر آنان برآید. در این نوشته نگارنده تنها به معرفی فهرست گونه‌اولین کتاب‌هایی می‌پردازد که به لحاظ قدم در شاخه‌های مختلف موسیقی به چاپ رسیده‌است. در کنار آن به کتاب‌هایی که در همان بخش از منظر فنی یا استقلال هنر دوستان و با مورد استفاده قرار گرفتن و مفید بودن از برجستگی و نقش بیشتری برخوردارند، اشاره خواهد شد. بدون اینکه قصد نموده‌ام و ترجیح در میان باشد و هر چند که این گزینش با تحقیقات چندین ساله نگارنده و مشورت و نظر خواهی از اساتید و صاحب‌نظران انجام پذیرفته‌است اما عوشر است که به عنوان یک شخصیت فردی و شخصی مسلوب کرده تا انتخابی همه جانبه و فراگیر، چرا که دایره دسترس به کلیه کتب و همچنین فرصت مطالعه یک فرد بسیار محدود و مسقف بوده و پژوهش‌های تشکیلاتی و کنادری، مجرب و فرصت‌دار را



می‌تواند.

اغلب عناوین داده‌ام و دوستان علاقه‌مند به موسیقی برای بخش مطالعه‌ای خویش یا تکمیل کتب موسیقی، پرسش‌هایی را مطرح می‌کنند که امروزه با وجود انواع لوح‌های فشرده و منابع اینترنتی باز هم برای من و سبک کتاب و مطالعه و مرور حروف چاپ‌های آرج و وارزش‌گیری دارد که همچون قدم‌ها در آلا لای اولی‌ان کتاب گویا هواخوری می‌کنیم و نشاط می‌جویم و در بین صفحات کتاب و جملات نویسنده یی عرف روح خالق اثر را استشمام می‌نمایم که گویا لاکتر نویسنده‌گی را به عرف‌بران روح نویسنده تعبیر کرده‌است و... بگذریم.

درین این فراتر از هزار عنوان کتاب‌های با موضوع فقهی (لله درود و انکار موسیقی) مثل کتاب آثار (کتاب‌ها و آثار آوانوی) نوشته محمدحسین‌الدین طالقانی، یا کتاب عقاید آلات موسیقی نوشته هاشم حیدری، کتاب عقاید موسیقی در فقه اسلامی به نویسندگی روح‌الله حسینیان و نیز کتاب دانش گناه (فیت، عفاف، تقوی، غضب، فحشاء، فحش، غرور) نوشته حسینعلی حسینی و تعدادی دیگر، از پرشمارترین بخش‌های کتاب‌های موسیقی است که در کنار کتاب‌های مربوط به آموزش موسیقی، تئوری موسیقی، تاریخ موسیقی، زندگی‌نامه‌ها و ردیف‌های موسیقی پیشترین عناوین را به خود اختصاص داده‌اند و مربوط به آواز، موسیقی و ورزش و موسیقی کودکان نیز ۳ بخش که عنوان در بین مجموعه کتب محسوب می‌شوند. تقسیم‌بندی کتاب‌ها به بخش‌های مختلف که یادگرمه و جوم کتاب باطنی کامل متن و محتوا را بخش مورد نظر باشد نیز یکی دیگر از مشکلات و موانع اینکه به تقسیم‌بندی‌هاست که سعی شده‌است به تناسب وجه غالب و موضوع آرج در بخش مورد نظر اشاره شود مثلا کتاب راز مانا را هم می‌توان در بخش

زندگی‌نامه موسیقی

شماره ۱۱
آرشیوینت ۱۳۸۲

علی اصغر رضاییپور، به طرح سؤال پرداخته‌اند و از طریقی با صداقت و روحیه ویزت و توجه هم‌زمان به سبک‌های مختلف، سلاط فلسفی، هنری، اجتماعی، فرهنگی همراه گشته و ضمن اینکه جایگاه هنری شخصیت‌های (محمدرضا شجریان) و او را نیز از تعارف و مصلحت‌اندیشی‌ها و مجاملات... (که نامشأنده رایجی نثار و دارد) ساخته‌است در نتیجه خواننده کتاب به روشنی نقطه نظرهای پاسخ دهنده را درمی‌یابد. فقط اگر زندگی‌نامه خواندنی‌شجریان مندرج در دفتر هنر چاپ امریکا (صفحه ۷۸) که کتاب اضافه کرده می‌توان گفت راز مانا به ترتیب کتابی معیار و معیار در گفت و گو رسیده‌است و مانا به جز کتاب فوق ۲۰ جلد کتاب گفت و گو با اساتید توسط محسن شهرنژاد را با عنوان «دوره موسیقی ایران» که شامل گفت و گو با اساتید حسین علیزاده، مجید کاشانی، داریوش طاهری، محمدرضا درویشی (هر استاد یک جلد) است، نیز کتاب‌های مفیدی اند. ضمن اینکه کتاب دو جلدی «پنجره‌های مانا» که تازه و موسیقی به گوشش فرود بماند و با وجود تمامی کاستی‌ها و اشکالاتش به دلیل عادی و کمی مصلحت‌شودنگارنده (مورد ۸) نفر موسیقیدان انقلاب اعتراضات کتاب و موسیقی با سبک‌ت نیز چنانچه به بخش پرش و پاسخ با استاد کسلی توجه کنیم (به دلیل اهمیت نظرات استادان زرم کتاب‌های گفت و گو قرار می‌گیرد کتاب‌هایی اساتید تجویزی، دهلوی، نامری کیانی اشیر، بشیر گوهرزاد و کتاب گفت و گو، حریری با درویشی از جمله آثار خواننده در این حوزه به شمار می‌روند.

۹ یادنامه‌ها یادنامه استاد کریمی به گوشش خوانده استاد و دکتر سیاه‌شعاعی (۱۳۶۹) یادنامه استاد غفری حانه به گوشش زنده یاد شهین حانه، یادنامه استاد حشمت سجری به گوشش مرسله با یگان (سجری) و اخیر خوشتر اینکه یادنامه استاد روح‌الله خاقانی به گوشش دختر او خاتم گلوش خاقانی بزودی به بازار توسط مؤسسه ماهور ارائه خواهد شد. ضمن اینکه یادنامه دکتر مسعودیه در شکل فصلنامه شماره ۱۷ ماهور منتشر گردید.

۱۰ سازها کتاب سازشناسی پرویز منصوری از انتشارات فرهنگ هنر ۱۳۵۵ کتاب تیتور از دیوید باکتون به سعی و تلاش زنده یاد سیدخلیل عالی نواز (۱۳۷۶) کتاب ادوات‌المعارف سازهای ایران نوشته و گردآورنده محمدرضا درویشی که نامرد چاووش معجز جهان و بین‌المللی نیز بوده‌است و با انتشار مجلدات ۲، ۳، ۴ می‌توان یکی از کامل‌ترین منابع مکتوب در عرصه موسیقی و آلات موسیقی ایران بزرگ‌ترین اثر از مرزهای جغرافیایی امروز ایران را در اختیار داشت.

۱۱ ترجمه تاریخ جامع موسیقی نوشته آنتون رابرتسون و دبیس استونیس ترجمه بهوادانی‌های فرهنگ بزرگ موسیقی نوشته ویرلان تو کالدنه و ترجمه خاتم شهرو بهرمنعلیانی، ۶۰۳ درس پهلوی هوشن نوشته ویرلان تو کالدنه و ترجمه مسلمان کافر و تاریخ پایلو با ترجمه بتو اشراق و کتاب جدید ترجمه اهتر پاپو اثر دیوید دیوبل و ترجمه علی‌ضایا محمدیان تاریخ فشرده موسیقی آکسفورد نوشته جرالد آر اهام و ترجمه خاتم‌ها نالی و سیمونه وریچچو زکی (۲۰۰۲) ماهور مونی کاریدی نوشته کورساکف و ترجمه وارطان آمانک.

۱۲ مقالات (مجموعه نوشته‌های موسیقی) ۱۲ جلد کتاب سال‌شیدا و پرویز پوزهن در فرهنگ ایران به گوشش محمدرضا طلفی (که حضرت ابدان این کتب به زبان اهل موسیقی مآله است) ۳ جلد کتاب ماهوره (که شماره ۲ آن هرگز دیده نشد) در ادامه به عنوان فصلنامه ماهور منتشر کرده و آخرین شماره آن عدد ۲۶ را بر جلد خویش و مربوط به فصل زمستان ۸۳ و نیز مجموعه مقالات کوتاه و بلند محمدرضا درویشی در کتاب «آینه و آواز» که در حوزه پژوهش موسیقی نواسی ایران اثر می‌گردد.

۱۳ تصانیف و آهنگ‌های ایرانی کتاب ردیف آوازی و تصنیف‌های قدیمی ۷۶ تصنیف به ویت استاد دولمی گردآورنده استاد فرامرزی یلیوزادان محمدعلی امیراحمد (از نه‌ها) آهنگ‌های امیراحمد چاپ خانه مجلسی ۱۳۳۳ «چهارده‌نامه به گوشش مسعود زرگر شامل ۲۵۰ اثرانه و آهنگ ایرانی» (صدای خاطر و ماهنامه استاد فریدون مشیری و گوشش محمدعلی او شهبازی و همچنین کتاب تصنیف سربلی از دوره مشروطه به بعد) که به گوشش شهاب

گفت و گو‌ها و همچنین در بخش بیوگرافی و به همین شکل در قسمت کتب مربوط به آواز و آوازخوانان، شاید در یکی دو بخش دیگر آورد. همچنین کتاب آموزشی ردیف استاد دیگر را که هم آموزشی است و هم به عنوان مرجع و مجل استاندارد نیز محسوب می‌شوند و کتاب‌های دیگری که سخن را به درازا خواهد کشاند.

۱ کتاب‌های کهن و متون قدیمی: موسیقی کبیر یا کتاب الموسیقی کبیر نوشته ابویصر فارابی به ترجمه آفرناش آفرنوش؛ شرح آواز نوشته عبدالقادر بن غیبی مرغه‌ای سه رساله در موسیقی (دانش نامه علمی، رسائل اخوان الصفا، کتالغف) به اهتمام محمدعلی پیش‌الانانی (گردیده) تألیف ابوالفرج اصفهانی ترجمه مرغانی یا گوشش استاد محمدعلی پیش‌الرساله موسیقی بهجت الروح نوشته صفی‌الدین ارموی با مقدمه ه. ا. رابینویدی، برگرد مانده که در سال ۱۳۴۶ چاپ شده‌است.

۲ تاریخ تعلیمی و تحقیقی: کتاب تاریخ موسیقی خاورزمین (الان بزرگ و سرزمین‌های مجاور) نوشته هنری جورج فرامر ترجمه بهوادانی‌های موسیقی دوره ساسانی مؤلف مهدی برکشلی و شعرو موسیقی در ایران نوشته کریم‌تین سن با ترجمه عباس اقبال و کتاب زمینه‌شناسی موسیقی ایران نوشته فریدون چندینی و...

۳ کتاب‌های تاریخ موسیقی (وفایع موسیقی) سرگذشت موسیقی ایران (۱ جلد) نوشته روح‌الله خاقانی تاریخ موسیقی نوشته عزیزشعاعی تاریخ موسیقی نوشته حسن مشحون تاریخ موسیقی نوشته خاتم روح‌انگیز راهگانی زبان موسیقی ایران نوشته توکامانکی

۴ موسیقی مراسم مذهبی: کتاب موسیقی مذهبی و نقش آن در حفظ و اشاعه موسیقی ملی ایران نوشته حسن مشحون از نشرات سازمان جشن و هنر ۱۳۵۰ و نیز موسیقی مذهبی ایران نوشته دکتر محمدعلی مسعودیه، انتشارات سروش چاپ ۱۳۶۷ موسیقی رمضان در ایران به گوشش هوشنگ جاوید.

۵ شخصیت‌های موسیقی: جلد دوم سرگذشت موسیقی ایران نوشته روح‌الله خاقانی مرغ شایگان نوشته سیدمحمدحسین (زادگی محمود محمودی خاوری)، موسیقی نامه وزیری، به گوشش سیدعلیرضا میرعلی‌نقی.

۶ کتاب‌های متنوع موضوع و جنگ گونه موسیقی: بحورالانحان در علم موسیقی نوشته محمدناصر بن جعفر (فرصت‌الدوله شیرازی) چاپ ۱۳۳۳ که در زمره کتب تئوری موسیقی نیز می‌توانست قرار گیرد و اما تنوع و تعدد موضوعات و مباحث آن باعث شد آن را در این بخش بیاوریم. کتاب ادای هفت بنده نوشته استاد دکتر محمدارهمی باستانی بازیگری که طبع فرموده استاد به حقیر کتابی است که بدون قصد و نیت از پیش تعیین شده اما سرشار از شوق نوشتن و نگارش ایجاد شده‌است. بدینست در اینجا نام کتاب نوی جوی مولیان به گوشش خاتم ارفع اطهری را به دلیل انتخاب داستان‌های کوتاه موسیقایی ذکر نمایم که کاری است قابل اعتنا و حایل معنا.

۷ کتاب‌های خاطرات و سرگذشت نویسی: کتاب‌های این بخش از جمله بحث‌های گزین کتاب‌های موسیقی است. بیوه و قتی قرار است در سنین بختگی و کمال و قار از عیاشی‌ها و قلندری‌ها در شیطنت‌های دوران کودکی و نوجوانی نویسی و در عین حال تدبیر خویش را در ذهن علاقه‌مندان فروریزی و همچنین خاطر دوستی را مکنک با هواداران هنرمندی را اعضایی سناری و ضمن احترام به تمامی عزیزان فقط چند کتاب که در دسترس بوده‌است و در ضمن از صداقت نسبی نویسنده و نیز آگاهی‌بخشی معقول و معنی برای خواننده بهره‌بردارند نام می‌برم. قصه شمع (زندگی‌نامه خودنوشت استاد اسماعیل نواب صفا) خاطراتی از هنرمندان نوشته پرویز خطیبی از کلیک محراب تا یگان مضرب (خاطرات سیدجواد باصغیر زاده) پشت دیوار خاطره (جلد اول) خاطرات استاد یونان (ترقی که قرار است جلد دوم آن با عنوان «آتش کاروان» که به رفع کاستی‌ها و باگفته‌های جلد اول پرداخته‌است در نمایشگاه کتاب از طرف ناشر عرضه گردد.

۸ گفت و گو: مهم‌ترین کتاب این بخش که در آواز مانا است این کتاب به دلیل اینکه در آن از یک طرف ۳ نفر مصاحبه‌گر خبره و آزروده و منبهر (محمدجواد غلامرضا کاشی، محسن گوزی،



فاصله به چاپ رسیده و نیز کتاب درزه های عارف به اهتمام ارشد طهرمسانی که شامل نهم مصانیف عارف قزوینی است. **۱۴ مصانیف جلیلی**، مقصد از نه آوازهای روستایی ایران، به کوشش زنده یاد باکوه کرمانی و راهنمایی های مرحوم استاد محمدعلی ملک‌اشعراپایان، تازه نوشته سرای دران نوشته محمد باهی سلمانی، تازه‌های روستایی خراسان به کوشش ابراهیم شکورزاده، نشر کوثرنگ سال ۱۳۳۸.

۱۵ فقه و موسیقی، اهشت گفتار پیرامون حقیقت موسیقی غنایی، با تحقیق و نگارش اکبر اربانی انتشارات حوزه هنری، ۱۳۷۰. موسیقی به نگارش آقای محمد رضا جباران است (پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی ۱۳۷۸) از معدود کتب پژوهش موسیقی در متون و روایات فقهی است و کتاب ارزشمند و محققانه ۲ جلدی موسیقی و فقه (مجموعه فتاوی علمای صدر تاجیل به عری و پارسی) نوشته حجت الاسلام مختاری از دفتر لیخات اسلامی حوزه قم. **۱۶ شخصیت‌های جهانی**، «بزرگی نبودن» یا «باوی راست‌نویز» نوشته رومن رولان و ترجمه محمد مجتبی و ویراستاری استاد مصطفی کمال پورتراب (جلد۱) زندگی نامه وزارت نوشته یونان مک لین ترجمه محمد مجتبی و ویراستاری استاد پورتراب. کتاب گلگزی کوتاه در تاریخ موسیقی به ترجمه و تالیف حسن زندیابف که با بیان شرح حال مختصری از ۳۲ آهنگساز و نوازنده نامدار ایران از قرن ۱۰ تا ۲۰ (۲۰۱۶) اطلاعات مفیدی را دربردارد. انتشارات پایاز ۱۳۶۲.

۱۷ تئوری موسیقی، تئوری موسیقی، به قلم زنده یاد علی تقی وزیری از اولین کتب موسیقی ایران در بخش تئوری محسوب می‌شود و نیز کتاب نظری به موسیقی که در سال ۱۳۲۵ (قزوینی ماه به چاپ چهارم رسیده است به قلم مرحوم روح الله خالقی (در اختیار نگارنده) او در سال‌های بعد کتاب‌های تئوری به وسیله دیگر موسیقیدانان به تعداد زیاد منتشر گردید. از جمله کتاب‌هایی که ناش کتاب دیگر آمده اما از خودش اثری نیست کتاب توریک اهرامونی ربیع برده نوشته کلثم علی غنی وزیری است، تئوری بنیادی موسیقی پروری منصور، تئوری موسیقی مصطفی کمال پورتراب، تئوری موسیقی، محسن الهامیان و کتاب شناخت موسیقی ایران از مرحوم محمدتقی پیش، انگریسی نو به تئوری موسیقی ایران از کتابی کم حجم، ساده و قابل فهم از داریوش طلایی. **۱۸ وادان نامه‌ها اصطلاحات** کتاب فرهنگ اصطلاحات موسیقی به کوشش ارفع اطرائی اولین قلم (گرچه از زمان ادین راه می‌شمارد می‌آید که با کتاب ۳ جلدی دام نامه و وادان نامه موسیقی ایران زمین به تلاش از کوشش سیدمحمدباقر می‌توان گفت به نقطه ای نقطه ای بسیار ارزشمند رسیده است. **۱۹ آواز**، کتب آواز شناسی موسیقی ایران، نوشته کلثم وزیری، کتاب وادان و سب منزل‌ها نوشته منصور اعظمی کجا کتاب کنیک آواز نوشته لارا هاندسون و ترجمه عواجران گلرجه ویژه موسیقی ایرانی و آواز ایرانی نیست اما به دلیل مطالب مفید و راهنمایی‌ها نثرین‌های ایران زنده و قریح منابع مکتوب در بخش آواز ایران ارزش فراوانی دارد.

۲۰ آموزش و تدریس، کتاب ارفیق استاد صبا، «دوره‌های چهارگانه» (که کتاب دوره اول و یولان با ویرایش استاد رحمت‌الله دبایعی شارک در تنظیم استاد صبا در همین روزهای اخیر توسط انتشارات سروش به بازار عرضه گردید) از اولین کتاب‌های آموزشی و پر شمارگان تریین کتاب موسیقی فارم در محسوب می‌شود. کتاب آموزش شمشک، استاد حسین تهرانی که در نشر به کتاب ماه شمار، ۱۳۷۳ (بهار و آبان ۸۳) خنده به چاپ پانزدهم در شمارگان ۵۰۰۰ جلد رسیده است و البته این کتاب با هاست استاد حسین دهلوی و

با کوشش اسانیدفخرالدینی، ظریف و پیرتراب به نشر نهشته است، کتاب قطعاتی از ساخته‌های استاد جبهودی با عنوان موسیقی ایرانی ۳، ادیسور ستینورا، استاد فرامرز پایور، سه تازه استاد حسین علیزاده، شیو بریط نوازی، استاد منصور تریمان، آموزش سه تازه استاد جلال‌الدین ذوقلوفن و کتاب شعر و آواز پیوندان در هنر با عنوان ایند شعر و موسیقی آوازی، نوشته استاد حسین دهلوی.

۲۱ کتاب‌های ریف، ارفیق موسیقی خان معروفی (چاپ اول ۱۳۳۲) (بازه هنرهای زیبا) حاصل تلاش و تعلیم و تعلم ۳۰ ساله استاد موسی خان معروفی و اولین کتاب ریف مدون و مرتب در ایران محسوب می‌شود. از گزیده‌ای از مقاله مهدی قلی خان هدایت (تحریر ۱۳۲۱) و شرح ریف موسیقی ایرانی به قلم ارجمند نوازی دکتر مهدی برکشلی و… که مآخذی معتبر و مرجع محترم و قابل و مورد وثوق اغلب اهل موسیقی است، ارفیق اوزی موسیقی ایرانی به روایت استاد محمود کریمی و آرا نگاری دکتر مسعودیه که به زعم اندکی تفاوت در اجرا و نت نگاری (که اجتناب‌ناپذیر است) یکی از معتبرترین مجموعه‌های مبتنی بر ریف است و بر مبنای آن تاکنون کتاب‌های هفت دستگاه و پنج آواز موسیقی ایرانی برای ستیزه به تلاش ارفع اطرائی و «جواب آواز برای نوازنده» به کوشش ارشد طهرمسانی به چاپ رسیده است. کتاب ریف سازی به روایت نوازی خان رومند که توسط مهدی استادیارایا گنجینه نوشته شده است.

۲۲ موسیقی نواحی، موسیقی تربت جام، نویسنده دکتر ژوزف کوکرز، مترجم دکتر مسعودیه، سرور ۱۳۵۹، موسیقی پوشنده نویسنده ویلیام گال پین ترجمه محسن الهامیان، موسیقی مازندران از اسانید فاطمی، موسیقی و خلد، محمد رضا درویشی، موسیقی کردهای هورمان، نوشته بهمن خواجه امینی.

۲۳ کودک و نوجوان، آموزش پایان (۲۲) فقه با کودکان و نوجوانان نوشته دکتر فرید محمدان، نغمه‌های (۲۰) شامل ۱۰۰ آوازله کودکان به کوشش مسعود کر، «ریتم کودکان در ایران» نوشته و تحقیق ساسان فاطمی (در مورد اشعار عامیانه و کودکانه) لطیف تنکابن، از لاسخیم ایلی و کتاب «آسیاب چرخ جبرج با همکاری انتشارات سور مهر و مرکز آفرینش‌های فرهنگی».

۲۴ کتابخانه کتاب، کتاب شناسی موسیقی تهیه و تنظیم از ویبا مشایخی و اولین کتاب در مورد کتاب‌های موسیقی است ولی با پیش از در هنر و مقصد مدخل، بیشتر معرفی مقالات موسیقی است و تعداد کتاب‌های موسیقی در آن زمان (۱۳۵۵) به یک دهم (در صد) مداخل‌های کتاب می‌رود هم نمی‌رسد (۲۷۰) عدده این کتاب با هاست مرکز اسناد فرهنگی آسیا به مدیریت چنگیز بهلول به چاپ رسیده کتاب دیگری با عنوان نوازی و کتاب شناسی موسیقی به کوشش محمدحسین درافشان و همت مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما (واقع در شهرستان قم) که تا سال ۱۳۸۲ به شناسایی معرفی ۸۳۰ عنوان در رشته است. هم به لحاظ روش تحقیق و رجوع به منابع و هم از نظر دقت در ثبت و نگارش عالی از اشکال نیست و نارسایی‌ها و کاستی‌های فراوان دارد و تا ماه سال انتشار هم، کتاب‌های بسیار زیادی از آن قلم‌داخته و… اما به هر حال کتابی مفید و قابل رجوع می‌باشد اما مهم‌ترین اتفاق در این بخش کتاب جدید اولادوی از انتشارات سروش است با پیش از هزار و دویست مداخل که کلیه کتاب‌های چاپ شده از ۱۳۸۲ خوشبختی از ۱۳۸۲ شمسی را (یک قرن کتاب موسیقی) در بر می‌گیرد به کوشش خانم مهتاب کرمانشاهی، برادرزاده استاد کریم بهادالدین که به یاری خداوند در نمایشگاه کتاب آن را مشاهده خواهید کرد.

۲۵ کتاب‌های در راه، فرهنگ موسیقیدانان معاصر از مجموعه فرهنگ هنرستانان معاصر با پیش از ۶۰۰ زندگی‌نامه و مجموعه آثار هنرستانان موسیقی و کتاب جامع و کامل ساز قانون (ناشر نامه قانون) که نگارنده این سطر، شاعده تحقیقات، مطالعات، ترجمه‌ها، تجربیات گردآورنده اثر سر کار خانم سلجوه سعیدی و فرزندشان علیرضا شهید (در ادامه کار پدر) بوده است و با سفارش پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی این کار در شرف حروفچینی و است.

استاد ارزشمنده «متدا آواز» که استاد محمد رضا شجریان با وجود مشغله فراوان سعی بلیغ دارد آن را در سال ۱۳۸۲ به زیور طبع ارسته گرداند چیرا که اغلب کارهای محتوایی و فنی اثر انجام گرفته است (به امید و امیدواری) کتاب خاطرات استاد محمد مرتضی، خاطرات توح کیهان، خاطرات خلم ملوک آغوز (آفت آیر…) از جمله کتابهای در راه می‌باشند.

پایان سخن

در این نوشته جاوارنام بسیاری از کتاب‌ها خالی است و پامغفول مانده که به دلیل تنگی و گنگی صفحه و نیز وسع و بساطت نگارنده این تقصیه اتفاق افتاده است. کتاب‌های چون نقد موسیقی فارابی، به قلم دکتر برکشلی، تاریخ تحول فسطح، به قلم سامان سینتا و نیز چشم‌اندازی به موسیقی ایران از همین قلم و اهلسناسی موسیقی، در راه می‌باشند.

از سیدامین شهسپوری، پژوهشی کوتاه درباره آستان موسیقی ایران از استاد دکتر داریوش صفوت، «بچه لامان خانه»، از عبدالقادر مرافی با ترجمه استادتقی پیش و کتاب‌های دیگری که ذکر آنان در حوصله این نوشتار نیست و کتب گردنقداری محسوب می‌شوند، اما به هر حال و به چند دلیل گفته و بهینه تاگزیر و تاگزیر به چشم‌پوشی بوده همچنان که کتاب‌های ارزشمنده که هنر موسیقی را با حوزه‌ها و حیطه‌های دیگری پیوند می‌دهد مثل تزئینگری هنر برادر و تمام موسیقی (شعر و ادبیات) از معروفترین و مؤثرترین که همدا کتاب موسیقی شعر استاد کدکنی یا «مخلف و موسیقی» و «موسیقی و موسیقی نوشته مرحوم حسین علی ملاح و یازارتباط موسیقی و ورزش و کتاب‌های این حوزه مثل ارفیق‌های ورزشی» (از روحانی) نوشته فرامرز زحیفی با همکاری اسدالله حجازی و… شایان ذکر هستند.

در زمینه پیوند موسیقی و پزشکی کتاب موسیقی درمانی اثر زاکنین السبیت نیز با ترجمه و اضافات علی زاده محمدی و نیز موسیقی درمانی نوشته مریم خداجانچی و همچنین حوزه مهم شایان‌بختی دکتری موسیقی و سینما است که به کتاب موسیقی فیلم با ترجمه و بافت شاعر، خواجه نوری و محمدحسین سجیدی می‌توان اشاره کرد. موسیقی و تانکس و موسیقی و طراحی نیز کتاب‌های ارزشمنده را داراست ویفوق کتب قبیس و گردنقداری طراحی‌های علمی موسیقی با عنوان تقصیه به یاده شاعلی نشر گزیده است و دیگر موارد مطالب ناگفته در حوزه کتاب و موسیقی که مآخذ نامشمار دیگر.

مؤثرترین آثار خلق کتاب

زنده یادان روح الله خالقی، علی غنی وزیری، حسین علی ملاح، دکتر مسعودیه، مهدی برکشلی، محمدتقی پیش، عزیز



شعالبی به همراه استاد فرامرز پایور، استاد دهلوی، محمد رضا درویشی، مجتبی گلک، وحید الله نصیری فریادترین نویسندگان و فراهم آوران و گردآورندگان کتاب‌های موسیقی محسوب می‌شوند و این قلم‌داخته‌ها قدر غیبی مرعافی بیشترین تالیف را در کارنامه خود دارد.

منبع

استاد پروگرام جناب باستانی بازپوی در بین کلیه کتاب‌های موسیقی از تنگترین حوالا «باغ خوشی» می‌گفتند استاد محمد رضا شجریان هم همینطور، تا که آن را در شنیدند کتاب‌های تاریخ موسیقی (حسن مشحون) که سرگشت موسیقی (روح الله خالقی) شناخت موسیقی (محمدتقی پیش) را به عنوان کتاب‌هایی که بارها خوانده‌ام و تعدادی که در یادمان ماند، برنده نگارنده این سطر، کتاب زنده یاد حسن مشحون را، اول بار در دست‌انداز سید سعیدی، هم وقتیکه که استاد بر آن نوشته‌ام دیدم و در ابتدا با اظهار آلام‌لای صفحات پانداختی این نوشته (کتاب شخصی عواجران جناب معلی‌نور که مرا راهنمایی بسیار کردند و استاد درمان به یکی از کتاب‌های زندمانان عزیز عواجران و پروری منصور، یکی که تاریخ جامع مطالعه در اختیارم نهادند استاد حسین بیوسلیمی که تاریخ جامع موسیقی (ترجمه پهلوانی) «هارمونی کاربردی (اکوسمان)» آینه کرده و نیز استاد اسفندیجی کتاب قصه شعبه را و استاد محسن الهامیان کتاب تاریخ موسیقی (روح انگیز رهگانی) را به من معرفی کرد و جناب سید نوری و محمد موسیقی و محمد رضا گزینگانه و استادان و مسافران دیگری که در سولات و راهنمایی کتاب‌ها با اعداد و کرامت‌منشی مرزبان گزارده‌ام و در وقت قر و داده‌اند و سپس از ایشان کمترین کاری است که می‌توانم انجام دهم.

که هیچگاه به آن خون نژوده که می گفته اند؟!
● ریچارد به نوستالژی در موسیقی ایرانی، به صورت بسیار گزیده آن، مربوط به بعد از انقلاب است.به یاداره دو سال ۱۳۵۶ هنگامی که سازمان رادیو تلویزیون ملی وقت،ترانه‌گروه‌ای از بهترین ترانه‌های موسیقی ایرانی از قهرالملوک زبیری تا عارف عارف کیا را در یک آلبوم چهار تاروی نغسی عرضه کرد.هیج استقبال پر سر و صدایی از آن نشد، تا جایی که آن را به نامسنت‌های مختلف هدیه دادند و تائیه‌های قابل توجهی را صرف بخش آگهی برای آن می کردند.اما در سال‌های بعد از انقلاب،بویژه بعد از تحریم هشت سالهٔ موسیقی (۱۳۶۶-۱۳۵۸) که قطعه‌های جدی و جبران ناپایز پر بدنه فرهنگ موسیقایی کشور وارد کرد،نوستالژی و پریشش گذشته،بعاد غول‌آسا و وهم آوری یافت.خشش زورزی به هر چه که دور از ذهن و زمان و حافظه زنده حاضر می‌بود،دل توجی طعنه جنیدالقیس،در فضایی بسیار گزیده و مطنق گزین شایع شد.در گریبان همه با گرفت،در این منظره هم آقا حسینعلی بود،هم قهرالملوک زبیری،هم حبیب سماعی،هم ویگن درویان و هم داریوش رفیعی و هم خواننده تک‌ترانه‌ای امرا بیوس.ه‌وزن و معیاری از اعتبار در کار نبود،هر چه تاریخ گذشته بود،معزز و هر چه تاریخ گذشته‌تر،محترم،بازار بی تعطیلی بازارسازی،ترانه‌ها و تصنیف‌های قدیمی شکار موسیقی ایران جز ترانه و تصنیف هیچ بیان هنری دیگری نداشته و ندارد.خوزه‌هم از رونق نیفاذه است.شیخ این همه ترانه و تصنیف که با صداهای دیگری غیر از صداهای اصلی ساز و کنتربس و خواننده اصلی اثر اجرا می شوند می شنوند،خود هند،همه رومه ساز کتاب‌های خاطرات و صدخاطرات و دیشه خاطرات و خرده خاطرات و…شد است.

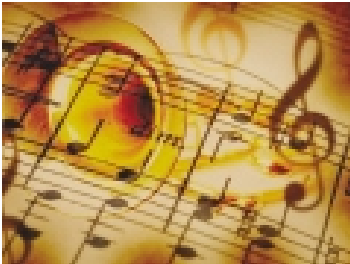
● اهل موسیقی،بویژه آنها که میراث خواران موسیقی موروئی ایران هستند، از سنت‌های دوازده تا حسرت‌کنان دوره «گل‌ها و

پیرینه، تا طرفداران خواننده‌گان اصیل لوس آنجلس (۵۰ کستر اهل

مقاله هستند و خیلی کستر اهل نونشان‌اند.این مطلبی است که در

سال‌های اخیر بارها نوشته و گفته ام - گفته ایم- گفته اند. و دیگر از

تکرارش خسته‌ایم.بویژه که ثابت شد،سنت به قلم بودن بسیاری از



- خاطره نویسی ، آخرین ایستگاه برای رهروانی است که

دیگر چیزی جز خاطره‌هایشان ندارند.به قول زنده یاد استاد روح الله طاهری: اولین خاطره،نگار ایرانی نویسنده تاریخ نگاری و نویسنده اثر نامبرای سرگذشت موسیقی ایران،ه «دین موضوع از لحاظ زوالتشاسی هم ثابت است،چرا که می‌گویند،کودکان مدام در هوای آینده زندگی می کنند و جوانان اکثر مشغول به زمان حال هستند و پیران جز یادگیری خاطرات کار دیگری ندارند.»(قل به مضنون از کتاب نظری به موسیقی-ج ۲) شگ نیست که ما ملتی پیر و کهنسال هستیم و چشیدن حس دردناک نوستالژی را از کترین سنین تجربه می کنیم.هرمند معاصر،آقای آیدین افغاننلو را از دوستی حرف می‌زد

که در هفده سالگی بود یعنی زمانی حدود پنجاه سال پیش در هفده سالگی پرواز عشقی از دوازده سالگی اش را به دست داشت و پشت آن نوشته بود:«یاد آن روزگار،به خیرچه دوران خوشی داشتیم.افسوس که زمان رفت و بر نمی‌گردد.» یعنی در هفده سالگی هم نوستالژی گذشته را داشت!هنه ما این هنر، آدم‌های حساس و شیدایی را دیده‌ایم که خوراک لیل و نهارشان نوستالژی است.با آن زندگی می کنند و به هوای خاطرات خوش گذشته،گفته‌ای که اصلا آن را ندیده‌اند. و بازی پر کردن و روز دادن آن، حال و آینده را مهم‌ترین سرمایه زندگی هر انسان را شرح آن گذشته‌ای می کنند

گزارش

رامین تهرانی

خاطره ه(نا-نویسی))ها

اهالی شریف موسیقی ایرانی چندان هم معجزانه نیستند. ظنننک داد و خراشانان پوسته‌های شخصی احساسات به جای خود، بعد از آن چنان، خاطره‌ها را یکی‌ها اکثر از همان صد هستند. و الاقل در همان جا نشان می‌دهند.هنه مشکل مربوط به بعد از آن چنان است، وگرنه همه ما به نظر موروئی در تحریک احساسات خود و دیگران، در همان سطوح فوق‌الذکر، کم و بیش مهارتی داریم. پراواض است که این رسم، یعنی خاطره‌نویسی هم ریشه عمیقی در فرهنگ و سنت و عادات و توارث ما نداشته و سوغات منجدین عصر قاجاریوده است. از رجال و نساء، درباری تا دولتمردان و سیاست‌پشنگانی که خاطره‌نویسی پریشان ندانه همان ابراهای سیاست‌ورزی است.

کم سواری عمومی بین موسیقیدانان و موسیقی‌دانان ما تنها علت فقر و فقدان نوشته‌ها نیست. محافظه‌کاری ملی ما سده‌هاطلع است. ترس ناموزناگاه از نوشتن، از سنه به دست نامعلوم دادن و بیم از خدشه بار شدن نام و عوالتی که یک عصر معجزانه آن را یکدک می‌کنیم و هیچ وقت به تمامی باورش نگردیم.

خاطره‌نویسی، نوعی اعتراف است. آیا در ما شهامت اعتراف وجود دارد؟ آیا ما همان آدم‌هایی هستیم که نام و عنوان و حمایت مجلل افتخارات واقعی و غیرواقعی مان را حتی روی آگهی ترحیم و سنگ گور هم منعکس می‌کنیم؟ آیا اصلا در مرام و سنگ ماست اعتراف کردن وجود داشته است؟ آیا تقلیدهای صدامانه ما از فرهنگ کلاسیک و مدرنیته فرانسوی، و قلعه به روس و طرز اعتراف‌نگاری او رنگه، کرده است؟ یعنی واقع نگاری ساده اگر با صداقت توارم باشد خود نوعی اعتراف است. اما ما از همین هم دریغ داریم. دریغ خواران حرفه‌ای و دماغ الاوقاش که نشخوار نوستالژی عهد جوانی‌شان تمام سرمایه فکر و ذهنشان است، حتی از تصویر کردن راست و مستقیم آن شادخواری‌ها هم عار دارند. چرا که باید یقینی و شادخواری در عرف ما یعنی نجاهر به شق، که نوعی دوست را داشته است، هم نفاخ می‌آورده و هم احساس گناه را نتیجه اینکه اکثر خاطره‌نویسی‌های ما مورد اضماعه نیست، وانگهی، خاطره‌نویسی مستغولت سال‌های پیری و شکستگی و لرزش دست و ذهن نیست. کاری است که باید از سالها قبل آغاز شود. نظیر خاطرات اسدالله علم، هر روز خوب و منظم ادامه پیدا کند، و بچگی نگهداری شود. موسیم پیری وقت گزیده چیزی و سراسر است کردن و تنظیم و مؤخره‌نویسی است. نه وقت شخم کردن شیاهای گنمه و بی‌حس حافظه در مغز، و پریشان نوشتن تا جایی که خود نویسنده نیز نداند کدام راست بوده و کدام زاده تخیل نافرمانیحه.

● هنگامی که خاطرات پریر خطیبی (۱۳۲۴-۱۳۰۰) در تهران منتشر شد، درباره آن مقاله‌ای در همین کتاب هفت نوشته به نام نوشته پیرا و این نکات در آن مقاله به تفصیل آمده است. غرض بازنویسی آن مقاله نیست، یادآوری بدیهیات است. خاطره نویسی رجال سیاسی و هنری ما، در نفس خود گاهی طعنه عرفی است، چرا که در زمان خود نوشته نشده است. ما نویسگان و روایتگران دوران هشتم که در زمان خود نوشته نشده و روایت نشده‌اند. در هر حال همین است و باید پذیرفت. به عنوان یک علاقه‌مند به مباحث تاریخ موسیقی شهری ایران معاصر، گاه به نگه‌های درخشانی برخورد ام که کل یک کتاب متوسط یا ناقص را اعتبار می‌بخشد، بخش‌های مربوط به تعزیه و رفتار قاجاریان در خاطرات سیدجواد بنیع زاده (که باخوان از کلیانگ محراب تا بانگ مطراب، به ویرایش نگارنده این مقاله منتشر شده است) نگه‌های کوچک و به یادماندنی از کتاب «خاطرات»، پریر خطیبی، و همسر از همه، همسر از تمام خاطره‌نویسی‌های چاپ شده تا روز، قصه ششم خاطرات هنری زنده‌یاداست.اسماعیل نواب صفورودین، (۱۳۰۳-۱۳۰۴) که روایت دلبرانه و رامسنگینی است از تباهی زندگی موسیقیدانان پنجاه تا هفتاد سال پیش و شرح سیه‌بوهی هنرندان حساسی که نویسنده نواب صفور نیز جزو آنان بود. صراحت و بی‌پروایی و سلامت نفس و اعتدال و انصاف او که در سنین ۲۲-۲۳ سالگی با ضعف ناراحتی‌های جسمی فراوان قلم به دست گرفت و نوشت، از یاد نمی‌رود. شیوه نگارش نواب صفوا همه کهنگی در بیان و پراواض اطلاعات، می‌تواند برای خاطره‌نویسان بعدی، سرمشق باشد.

سونه دیگری از نوعی خاطره‌نویسی جنینی بر سمولیسوم و نوعی اثراندازی از شکار و پنهان توارمان، کتاب ایست عموها و خاطره اثر طبریزا مشایخی آهنگساز ارگاندار ایرانی است. این کتاب از هر نظر منحصر به فرست است. اگر چه ویرایش آن کمی متدنا و لحن آن یک تپج است ولی روایتی است مستند از جهان ذهنی آهنگسازی بین دو دنیا، دنیای موسیقی و دنیای کلام، یا به عبارت دیگر، دنیای آزادی و التواغ و گندکدگی زبان، با دنیای محدودیت و عینیت و فروسنگی‌ها. این کتاب، باب تازه‌ای است در باب خاطره نگاری پایه عباتی، «خاطره‌نا نویسی‌های که در آینده هم نظاقرش خواهند آمد.

گزارش

مرحبه رسولی

کتابخانه‌های تخصصی

کتابخانه‌های تخصصی این ویژگی را دارند که به خواننده و پژوهشگر مست و سوی مطالبی می‌دهند و تیزوی را از میزان آثار و پژوهش‌ها در این زمینه آگاه می‌سازند. گزارش زیر به وضعیت کتابخانه‌های تخصصی حوزه موسیقی می‌پردازد که تا سناشته حاصل تلاش گزارشگر ما دستن‌حالی بود و اینکه در کشور به این عبادت‌گری کتابخانه تخصصی در حوزه موسیقی وجود خارجی ندارد



فقدان کتاب‌های موسیقی در کتابخانه‌های عمومی و تخصصی کشور بیشتر از اینکه ناشی از بی توجهی مسؤولان کتابخانه‌ها به لزوم وجود کتاب‌های موسیقی در این مراکز باشد، از فقدان کتاب در این حوزه ناشی می‌شود.
کتاب‌هایی که در طول سال در حوزه موسیقی انتشار می‌یابند آنگاه که هم‌هسته که تا پیاپی عنوان جدیدی به دارای کتابخانه‌ها نمی‌افزایند، در قفسه‌ها همان کتاب‌های قدیمی را که هر از گاهی هم تجدید چاپ می‌شوند، می‌توان یافت.

حوزه نشر موسیقی آنگاه جدی گرفته نمی‌شود که ناشری اختصاصی در این حوزه وجود داشته باشد؛ ناشری که نیازهای جامعه و ابرای مقاله‌ان در آن هم در زمینه موسیقی کشف کند. به انتشار کتاب‌هایی که نیاز رده‌ها و رخن‌اندند، نشر روزنامه و مجله کتاب‌هایی که نیاز آنها احساس می‌شود انتشارات موسیقی سالاته به چاپ شرح-حال، خاطرات و تذکره نامه‌های هنرندان، نش‌های موسیقی یا تریچه‌ها شعار گروه‌های شناخته شده خارجی محدود می‌شود و هم‌ا جای این گونه کتاب‌ها در کتابخانه‌های عمومی کشور نیست و نمی‌توان باشد. بدون شک در این حوزه کتاب‌هایی که به مباحث تئوری موسیقی شامل نگاه فنی و تکنیکی به این هنر یا نگاه اجتماعی می‌پردازند، گنگت شمارند و به اصطلاح نمی‌شود و روش‌ها حساب باز کرد.
اساس موسیقی ایران یادعه است و این هنر پیشینه‌های است تا کمبود، در گذشته فعالان آموزش مجربان آن هنر تشکیل می‌دادند که این هنر با صورت شفاهی نمی‌مکتوب به مکتوباتی در این زمینه احساس نمی‌شد.
بعدها هم برخی از موسیقیدانان، اگر چه تئوریسین‌های قهاری در این زمینه بودند، اما آبیاری به نوشتن این تئوری‌ها حس نمی‌کردند.
با اینکه تقاضای تالیف‌ها حس موجب شده تا فرهنگ مطالعه در این زمینه به وجود یابد، مخاطبان موسیقی ترجیح می‌دهند هنگامی که در حال مطالعه کتاب‌های مفرقه هستند، موسیقی گوش کنند.
هم‌اظر که تحقیقات ناشی می‌دهد، موسیقی ملایم، آرامشخ و بدون کلام توالیف‌ی یادگیری را افزایش می‌دهد.



در زمینه علوم و هنرهای مختلف ناشرانی هستند که به‌طور تخصصی در انتشار کتاب فعالیت می‌کنند. حوزه‌های ابیات، داستان، شعر، هنرهای تجسمی، سینما و... هر کدام ناشرانی دارند، اما در حوزه موسیقی در این چندسال تعدادی از ناشران فعالیت خود را معطوف به چاپ کتاب‌های تازه‌های گروه‌های خارجی کرده‌اند که از بازار و فروش بسیار خوبی برخوردار است که البته اکثر اوقات این کتاب‌ها ترجمه نایب گویلی ندارد. کتابخانه‌های عمومی و تخصصی در ایران عطش مخاطب موسیقی را سیراب نمی‌کنند و اکثر اوقات همان چند کتابی را هم که گاهی اوقات در زمینه تاریخ و تئوری موسیقی منتشر می‌شود، به لیست کتاب‌های خود اضافه نمی‌کنند و اصولاً از موجودی بازار اطلاق می‌نمایند.

با مراجعه به خیلی از این کتابخانه‌ها می‌توان فهمید عمده کتاب‌هایی که البته خیلی اوقات از انگلستان دست فراتر می‌روند، تقریباً تمام این مراکز یکسان هستند؛ سرگذشت موسیقی ایران از روح‌الله خالقی، زندگی پیروان اثر رومن رولاند، رساله کبیر فارابی و... یکی از کتابدارهای کتابخانه کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان می‌گوید کتاب‌های مفصلی به امانت برود کتاب‌های موسیقی هستند آنچه‌ها را فقط آن‌ها در کتاب هم مدت‌ها بدون اینکه از قفسه‌ها نماند بخورند بلااستفاده می‌ماند و بنابراین نیاز به افزایش عناوین کتاب‌های موسیقی احساس می‌شود. اما کتابدار دیگری عنوان می‌کند که خیلی مواقع پیش می‌آید کتابی که چند نفر خوانان به امانت بردن آن هستند، در کتابخانه موجود نیست و مدت‌ها می‌گذرد و نسبت به تهیه آن هیچ اقدامی نمی‌شود در حالی که هنوز تقاضای بر آن وجود دارد. بیشترین تقاضای کتاب‌های موسیقی را دانشجویان این رشته تشکیل می‌دهند که البته برای مطالعه کتاب‌های غیر درسی بیشتر اقدام به خرید آنها می‌کنند اما امانت گرفتن از کتابخانه‌ها و البته برای به امانت بردن کتاب‌ها باید به کتابخانه‌ها



خود مراجعه کنند که صد البته غنی‌تر از کتابخانه‌های عمومی یا برخی کتابخانه‌های تخصصی هستند. کتابخانه دانشگاه هنر یکی از مراکز است که عنوان کتاب‌های موسیقی آن بیشتر از جاهای دیگر از تنوع برخوردار است و البته فقط دانشجویان این دانشگاه اقصای آن هستند و عضوی از خارج نیز نمی‌باید. این کتابخانه همچنین کتاب‌هایی نیز به زبان اصلی و برآورد مطالعات تخصصی دانشجویان دارد که هنوز به فارسی ترجمه نشده‌اند.

هنگامی که برای اجرای کنسرت در ایران، گروه‌ها یا کمپوزس‌مان مواجه هستند، مردم کمتر به پای اجرای زنده موسیقی می‌جلبند یا حتی سکوت را به جاری شدن نوا موسیقی در منازل خود ترجیح می‌دهند. طبیعی است که کتاب‌های موسیقی خواننده‌ای نداشته باشد یا کتابی برای خواننده شدن وجود نداشته باشد.

گزارش



جای خالی آثار و پژوهش‌های موسیقی شناختی

به سهولت به این نوع منابع دست‌یابند، اما غالباً این نوع آثار در میان آثار ارائه‌شده در کتابخانه‌های شناختی و بیابسته ندارند. علاوه بر منابع پیش‌گفته، رساله‌ها و پایان‌نامه‌های متعددی درباره موسیقی ایران و دیگر فرهنگ‌های شرقی همه‌ساله در دانشگاه‌های مختلف جهان نگاشته می‌شود که جامعه دانشگاهی ایران از اکثر آنها بی‌اطلاع است. به عنوان مثال، مقاله دکتری زینب میرزا درباره موسیقی رنسانس ایران و هند، رساله دکتری لادن نوبین درباره مباحث موزایی در موسیقی کلاسیک ایران، رساله دکتری کاترین بران درباره موسیقی ایرانی - هندی در دوران گیزاکاتان، رساله دکتری رابرت سیمور درباره سبک آواز استاد شجریان و بسیاری موارد دیگر، اگرچه دست‌یابی به پایان‌نامه‌ها در برخی از کشورها چندان ساده نیست، اما از طریق مؤسساتی همچون مؤسسه آی‌وی، که امکان سفارش اکثر رساله‌های دانشگاهی نگاشته شده در آمریکای شمالی را فراهم کرده است، می‌توان به برخی از این منابع دست‌یافت.

فناوری‌های جدید امکان دسترسی سریع به منابع الکترونیکی، چندرسانه‌ای و اینترنتی همچون بانک‌های اطلاعاتی مختلف را فراهم آورده که البته استفاده از این نوع

منابع کتاب باپستی قاعداً تا فرضی را در اختیار پژوهشگران قرار دهد تا بتوانند با نتایج تازه‌ترین آثار و تحقیقات در زمینه‌های تخصصی آشنا شوند و به منابع مورد نیاز خود دست‌یابند. در حوزه موسیقی بخش عمده کتاب‌های کتابخانه‌ها همواره معطوف به پارتنورها و آثار آهنگسازان غربی بوده که مسلماً برای آشنایی موسیقیدانان علاوه‌بر مد، به این نوع موسیقی بسیار ارزشمند بوده است. اما آثار قابل توجهی نیز به اشتکاد گیزاکون درباره فرهنگ، موسیقی ایران و فرهنگ‌های هم‌جوارها با آن و نیز روش‌شناسی و مباحث نظری در حوزه موسیقی شناسی و اتنوموزیکولوژی به زبان‌های دیگر نگاشته شده که غالباً بخش عمده آنها هرگز به کتابخانه راه نیافته است. آثار مورد نیاز پژوهشگران موسیقی شناسی صرفاً محدود به آثار منتشرشده در قالب کتاب نیست، اگرچه کتاب‌های منتشرشده در این زمینه نیز بخش قابل توجهی از منابع مورد نیاز آنان را تشکیل می‌دهد که متأسفانه بخش عمده‌ای از آنها هرگز در کتابخانه‌ها یافت نمی‌شود. به‌طور کلی آثاری که مورد نیاز پژوهشگران موسیقی شناسی است در قالب‌های مختلفی منتشر می‌شود همچون آثار صوتی و تصویری، آثار برجع و دانشنامه‌ها، کتاب‌ها، مجموعه مقالات، همایش‌ها، مقالات در نشریات تخصصی، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشگاهی، منابع الکترونیکی و چند رسانه‌ای.

تاکنون آثار صوتی بی‌شماری از موسیقی ایران و جهان اسلام و دیگر فرهنگ‌های شرقی در قالب مجموعه‌هایی از موسیقی ملل توسط مؤسسات مختلف و معتبری منتشر شده است همچون سری سی‌دی‌های یونسکو، رادیو فرانسه، آفر مؤسسه اسپیشلیت و غیره. بیشتر این منابع صوتی که ماهیت پژوهشی نیز دارند دارای دفترچه‌ها یا کتابچه‌های راهنمای خودمانند زبان‌اند که حاوی اطلاعات مفیدی درباره فرهنگ‌های موسیقایی مورد نظر و نیز مجموعه قطعات ارائه‌شده در سری‌های است که می‌تواند دست‌یابی پژوهش‌های موسیقی شناختی را فریاد کند.

علاوه بر منابع صوتی، منابع قابل توجهی نیز به صورت فیلم‌های آموزشی، مستند یا انیمیشن درباره موسیقی فرهنگ‌ها و اقوام مختلف جهان منتشر شده است همچون آثار ارزشمند جان پبلی درباره موسیقی افغانستان، مجموعه ویدئویی دوازده جلدی آشنایی با موسیقی ملل از مارتین توب و بسیاری نمونه‌های دیگر. ماهی از این دست به‌تازگی برای جامعه دانشگاهی در جهت آشنایی با فرهنگ‌های موسیقایی مختلف در جهان موجود است، بلکه می‌تواند به عنوان الگویی برای ساخت ارائه آثاری مشابه درباره فرهنگ موسیقایی ایران نیز مورد استفاده قرار گیرد.

اگرچه برخی از آثار برجع ارزشمند همچون مجموعه عظیم ۲۹ جلدی دانشنامه موسیقی تیبو گرو و برخی مجلدات از سری دانشنامه موسیقی ملل کارلند تاکنون در کتابخانه عرضه شده‌اند، اما هنوز جای بسیاری از آثار برجع در این زمینه در میان آثار ارائه‌شده در کتابخانه‌ها خالی است. به عنوان مثال، هفتای آلمانی دانشنامه انگلیسی تیبو گرو، دانشنامه عظیم امام‌گ‌گ، مجموعه آثار برجع کارلند درباره اتنوموزیکولوژی و آثار متعدد دیگری از این قبیل در شمار بهترین منابع برای پژوهشگران موسیقی شناسی محسوب می‌شوند که تاکنون اقبال حضور در کتابخانه‌ها نمانده‌اند.

همچنین همه‌ساله همایش‌های بین‌المللی متعددی در زمینه‌های مختلف موسیقی‌پژوهی برگزار می‌شود که در بسیاری از آنها مجموعه مقالات ارائه‌شده به همایش در نهایت به صورت کتابی منتشر می‌شود. به عنوان مثال مجموعه مقالاتی که حاصل سری همایش‌های بین‌المللی «گروه مطالعاتی مقام» است و زیر نظر شورای بین‌المللی موسیقی سنتی، یونسکو و با همکاری برخی نهادهای دانشگاهی منتشر شده است جزو مقالات ارزشمندی برای موسیقیدانان ایرانی است. اما متأسفانه این قبیل آثار غالباً در کتابخانه‌ها یافت نمی‌شود. یکی دیگر از منابع بسیار ارزشمند برای محققان، مقالات منتشرشده در نشریات تخصصی است. به عنوان مثال نشریات همچون سالنامه موسیقی سنتی، موسیقی آسیایی، ژورنال‌های اتنوموزیکولوژی آمریکا و بریتانیا، نشریه موسیقی ملل و بسیاری دیگر از نشریات معتبر در حوزه‌های موسیقی شناسی و اتنوموزیکولوژی که غرضه‌ای برای ارائه نتایج آخرین پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه‌های مختلف مطالعاتی موسیقی و فرهنگ‌های موسیقایی اقوام مختلف است، تاکنون به این کتابخانه‌ها راه نیافته است. می‌توان فهمید ارزشی که امکان اشتراک یا سفارش مقالات نشریاتی از این قبیل در کتابخانه فراهم شود و موسیقی‌پژوهان



منابع غالباً مستلزم پرداخت حق اشتراک است. به عنوان مثال، دانشنامه موسیقی تیبو گرو علاوه بر نسخه چاپی دارای نسخه‌ای اینترنتی نیز هست، همچنین بانک‌های اطلاعاتی مختلفی همچون ویسی استوره بسیاری از نشریات در حوزه‌های مختلف دانش از جمله موسیقی شناسی را پوشش می‌دهند. شایسته است در هنگام برگزاری کتابخانه‌ها کتاب امکان اشتراک با این نوع منابع نیز برای افراد حقیقی و حقوقی یا تسهیلات ویژه فراهم شود.

علاوه بر انواع منابع فوق‌الذکر که اکثر آن در اروپا و آمریکا تولید می‌شوند دسته دیگری از منابع در سری دیگر از جهان رانیز باید در نظر داشت. منابع بسیار ارزشمندی در کشورهای آسیایی منتشر شده که غالباً از حضور آنها در کتابخانه‌ها خبری نیست. به عنوان مثال، در حوزه موسیقی شناسی، در ترکیه نیز منابع ارزشمندی منتشر شده که حاوی نکات مفیدی برای پژوهشگران اتنوموزیکولوژی و تاریخ موسیقی ایران و جهان اسلام است، همچنین در کشورهای عربی بسیاری از رسالات موسیقی قرون

میانه و دوران اسلامی صحیح، تفسیر و منتشر شده است که اگرچه گاهی برخی از این موارد همچون رسالات موسیقایی صلی‌الدین ارموی و فارابی در کتابخانه ارائه شده‌اند، اما هنوز بخش اعظم این نوع آثار به کتابخانه‌هایی از این دست راه نیافته است. همچنین آشنایی با آثار پژوهشگران معاصر عرب و ترکیه نیز برای موسیقی‌شناسان ایرانی بسیار سودمند خواهد بود. درباره کتاب‌های جدید منتشرشده در حوزه‌های مختلف موسیقی شناسی و اتنوموزیکولوژی و حتی‌الاحتمالاً آنها در کتابخانه نیز به یادآوری نیست، ناگفته‌ای به سایت‌هایی همچون آمازون و جست‌وجو در آنها آسانی کتاب‌های بی‌شماری که در کتابخانه هرگز یافت نمی‌شوند را می‌توان در این سایت‌ها مشاهده کرد.

در نهایت این سوال قابل طرح است که چرا انواع مختلف آثاری که در این نوشتار ذکر شده در کتابخانه‌ها قابل دسترسی نیست؟ اگرچه سفارش بخشی از این آثار ممکن است به سهولت محتمل باشد، اما حداقل می‌توان انتظار داشت که بخشی از این نوع آثار در کتابخانه عرضه شوند.



پیش درآمد

عطرها پربرآمد

ای ایران

یادنامه زنده یاد روح‌الله خالقی با عنوان «ای ایران» به کرکوش گلنوش خالقی جاری مجموعه مقالاتش یادداشت‌های نشریات ماهوره بازار عرضه خواهد شد.

چگونه موزارت بنوازیم

چگونه موزارت بنوازیم، قطعات ساده و آسان برای پیانو و کی‌بورد، اثری از حمید نجفی است که انتشارات پارت در دست تهیه دارد.

کتابهای جاویدان

گلهای جاویدان شماره‌های ۱۱ اُمهدی خالقی، شماره ۱۲ (مدفله، منگ)، شماره ۱۵ (حسب‌الله، بزمی)، به آهنگ از هر استاد که تحت نام گل‌های جاویدان و توسط انتشارات سرود به زیر چاپ رفته است و البته برای تار و سه‌تار تنظیم گردیده، با نت‌نگاری محمدرضا کرگین زاده و ایجاد،

ردیف صبا

جلد دوم و سوم ردیف صبا (آرای ویولون)، ردیف صبا با ویرایش و اضافات استاد رحمت‌الله بدیعی که به تازگی جلد اول آن منتشر شده است با آماده‌سازی مجلدات ۲ و ۳ توسط انتشارات سرود، به مجموعه کاملی جهت استفاده علاقه‌مندان و هنرجویان تبدیل شده است.

موسیقی قوم ترکمن

موسیقی قوم ترکمن، گردآوری و تحقیق از موسی جوجانی شامل تاریخچه قوم ترکمن، آیین‌های موسیقایی، رجال موسیقی ترکمن و… توسط انتشارات حوزه هنری سرود به نمایشگاه رسید.

خسرو آواز ایران

خسرو آواز ایران، مجموعه مقالات، مصاحبه‌ها، آثار، اشعار و تصانیف و عکس‌های استاد محمدرضا شجریان به همراه اظهارنظرهایی در مورد او و نقد بررسی آثارش، توسط انتشارات آناه آخرین مراحل آماده‌سازی را می‌گذراند.

هارمونی کاربردی

هارمونی کاربردی، کتابی دربارهٔ علم هارمونی و هماهنگی

بین سازها در اجرای موسیقی و با خلق آثار چندصدایی نوشته کامیروزمن روان در دو جلد توسط انتشارات سرود زیر چاپ است. موسیقی مللی و ترانه‌های ملی ایران، کتاب نثاری که به تازگی و توسط انتشارات پارت تجدید چاپ شده است.

بیست قطعه برای تار و سه‌تار

بیست قطعه برای تار و سه‌تار از هوشنگ طریف شامل ۲۰ قطعه از ساخته‌ها و نواخته‌های استاد هوشنگ طریف با نت‌نگاری فرزاد زعیم بزودی منتشر می‌شود.

سرایش

سرایش، دو جلد کتاب آموزش سرایش (سلفج) به شیوه ایرانی که توسط حسین مهربانی به نگارش درآمده است و بزودی از طرف انتشارات حوزه هنری (سرود مهر) عرضه خواهد شد.

جواب آواز

جواب آواز (روایت عبدالله خان دوامی) به کرکوش نیما فریدونی که در آینده نزدیک از انتشارات پارت به بازار خواهد آمد.

نقشی په یاد

نقشی به یاد مجموعه طرح‌های گرافیکی تصاویر بزرگان موسیقی ایرانی از علی خسروی با اضافات و الحاقات جدید چاپ دوم (چاپ اول توسط نگار) که در شکل و شمایل آرامته و زبیا از سری انتشارات ماهوره به نمایشگاه رسید.

ملی‌های علمی موسیقی شهری

پایه‌های علمی موسیقی شهری، نوشته محمدرسید شریفیان از انتشارات سرود منتشر خواهد شد. این کتاب تخصصی و فنی درمباحث تئوریک و علمی موسیقی و تشریح موسیقی هنری از منظر علمی است.

جاودانه‌ها

جلد دوم جاودانه‌ها شامل ۵۰۰ ترانه محلی و ملی و سنتی از خوانندگان مختلف به وسیله انتشارات آناه در روزهای آینده عرضه می‌شود. این کتاب ادامه جلد اول جاودانه‌ها یا همان سبک و سیاق و معرّفی ترانه‌سرایان، خوانندگان و آهنگسازان است.

روایت اول شخص

عرضه کردم. این کتاب ۱۸۰ صفحه‌ای که حاصل دو ماه تحقیق میدانی و یک سال پژوهش کتابخانه‌ای بود، پایان‌نامه کارشناسی من بود که با تکمیل اطلاعات تازه‌منتشر شد. بعد از آن فریمت کودتگاه را انتشار دادم که پایان‌نامه دوره فوق‌لیسانس بود که در نوع خود کاری نو بود. در این کتاب به دنبال اصلی بودم که بر وزن شعر عثمانیه فارسی حاکم است و آن اصل از طریق اصول ریتمیک موسیقایی به دست می‌آید و نه از خلال مباحثی چون هم‌آنگه و با عروض. در واقع سیستم ریتمیک در ذات این اشعار نهفته است. پایان‌نامه دوره دکتری‌ام که در حال تدوین و به پایان رساندن آن هستم، «موسیقی سبک شهری در فرهنگ ایرانی» نام دارد که در آن موسیقی جشن‌ها در ایران، آسای میانه و آذربایجان، بررسی شده است. همچنین در بخش دیگری از کتاب موسیقی‌های سبک شهری مثل تصنیف و ترانه و طیفه‌بندی مجموعه موسیقی‌ها در مقابل موسیقی کلاسیک به عنوان موسیقی مردمی یا مردم‌پسند معرفی شده است.

در این مدت برخی از مقالات دربارهٔ موسیقی مغربی، موسیقی مردم‌پسند و… در قفسه‌ها ماهور منتشر شده است. همچنین به همراه آقایان علیرزاده، پورتراب، اسمعیلی، یثی و خاتم افشاره یک سال روی کتاب اول مباحث نظری موسیقی ایرانی، برای هنرستان کار کرده‌ام و امسال هم خاتم افشاره این کتاب را به صورت آزمایشی در کلاسش درس می‌دهد که قرار شده اشکالات آن پیدا کند و سپس همین جمع آنها را برطرف سازند.

جلد دوم و سوم دایرة المعارف سازهای ایران
محمد رضا درویشی، آهنگساز مؤلف: جلد دوم از مجموعه دایرة المعارف سازهای ایران را به پایان رساندیم که به رودی به زیر چاپ خواهد رفت. این کتاب در فصل تدوین شده است. فصل اول پوست‌سماها و فصل دوم خودسماها است و هر کدام از این سازها براساس رده‌بندی خوشان در جاهای مختلف کتاب قرار گرفته‌اند. این کتاب چند ویژگی خاص دارد. اول، ارائه یک رده‌بندی جدید در طبقه‌بندی سازها در جهان. دوم مورد مطالعه قرار دادن تعدادی از سازهایی که هم در ایران و هم در بسیاری از مناطق جهان ناشناخته هستند. سوم افزودن رده‌های جدید براساس سازهای موجود در ایران و به رده‌بندی‌های شناخته شده در جهان. به عنوان مثال طبل‌ها در جهان در دو گروه تقسیم‌بندی می‌شوند. اول طبل‌های یک‌طرفه مثل قفازها و دو طبل‌های دوطرفه مثل دهل‌ها. اما در ایران نمونه‌هایی از طبل‌ها پیدا شدند یا بیش از



ردیف آوازی دوامی

تجزیه و تحلیل ردیف آوازی عبدالله دوامی، بررسی ردیف استاد عبدالله دوامی از منظر سبک شناسی، زیبایی‌شناسی، لحن بیان و… نوشته نیما فریدونی که انتشارات پارت در دست اقدام و در مرحلهٔ چاپ قرار دارد.

ویولون و سیر تحول و تکامل

ویولون و سیر تحول و تکامل نوشته حسین مطهری، تاریخچه ساخت ویولون و طریقه و روش ساخت و زندگی‌نامه سازندگان شهر خارچی و ایرانی با سرمایه انتشارات سرود روزانه بازار کتاب می‌شود.

آتش کاروان

آتش کاروان، سرگذشت و خاطرات ترانه‌سرای نامی ایران استاد بیژن ترقی به دنبال کتاب پشت دیوار خاطره‌ها از همین هرمزد توسط انتشارات بدرقه جاویدان به بازار نشر عرضه خواهد شد.

دو طرفه، یعنی طبل‌های سه‌طرفه، چهارطرفه و شش طرفه، پیدا شدن این طبل‌ها اساساً رده‌بندی متعارف طبل‌ها را در جهان، که براساس یک‌طرفه یا دوطرفه تقسیم‌بندی شده بود، مورد تجدیدنظر قرار داده است.

از جمله ویژگی‌های دیگر کتاب ارائه حدود ۳۰۰ تصویر در آن است و وجود مقدمه جامعی به زبان انگلیسی در این جلد، به دلیل



اینکه سازهای کوبه‌ای هستند عمدتاً محدود صدایی ندارند. البته برخی از سازها همانند دیمورکن، مازندران، تپاله‌های استان قفس و یا ضرب زورخانه به دلیل فیلترهای فلزی،کاملاً خاص تنومنی شده‌اند و بخش مهمی از صفحات کتاب به این نت اختصاص دارد. کتاب در قطع رحلی دوازدهی با حدود ۲۰۰ صفحه بیشتر از جلد نخست به اتمام بخش عکس‌های رنگی و یک بخش که نقش‌ها و تصاویری که روی پوست نوازها طراحی شده، منتشر شده است که در یک بخش کتاب به صورت مجزا ارائه شده است و شاید مورد توجه مردم‌شناسان و کسانی که در حوزه نوازها، تحلیل‌ها و اسطوره‌ها کار می‌کنند، قرار بگیرد. این کتاب به نمایشگاه رسیده است اما کتاب الکتی کاجاست، از نشر ماهور و کتابی هم از نشر نی که گفت‌وگویی آقای شهزادزاد را می‌است. در نمایشگاه

عرضه می‌شود. البته کتاب دیگری هم به نام موسیقی حماسی ایران، به سعی من انجام شده است که در آن تنها دو مقاله از من و مقالاتی از دیگر نویسندگان حوزه موسیقی نوازی نوشته شده است. این کتاب در واقع با ایست همزمان با جستجو در موسیقی حماسی که سال‌ها قبل در حوزه هنری برگزار شده، منتشر می‌شد. اما تأخیر در انتشار آن سبب شد تا امروز به بازار کتاب راه نیابد.

سامان فاضلی، نویسنده و پژوهشگر موسیقی: در سال ۱۳۸۱ کتاب موسیقی مازندران را از سوی انتشارات ماهوره به بازار کتاب